

© Rudy Vanseverant

Omslagfoto: Bever © Rudy Vansevenant

Foto's boven: Lepelaar © Rudy Vansevenant - Heideblauwtjes © Guido Van Boeckel

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (BE17 2300 0442 3321 BIC: GEBABEBB) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Karina.deboeck@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, voorzitter
 en coörd. Beleidswerkgroep
 03/455 22 12 - 0477/33 23 30
hugo.waeterschoot@scarlet.be
 Erlend Hansen, secretaris
 03/457 46 99- erlend.hansen@skynet.be
 Guido Callaerts, penningmeester, coörd.
 ledenadministratie en behaagactie
 Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
 03/828 11 03-callaertsguido@telenet.be
 Rudi Leemans,
 conservator Groen Neerland
 03/828 43 16-rudolf.leemans@telenet.be
 Tuur Wuyts, contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
 03/449 99 11-arthurwuyts@telenet.be
 Bob Gabriels, webmaster
bob.gabriels@telenet.be
 Lucy de Nave, bestuurslid
 03/237 99 52-lucy.denave@antwerpen.be
 Ronny Deckers, bestuurslid
 0485/55 45 31-ronald.deckers@telenet.be
 Anita Piessens, bestuurslid
 03/830 07 50-piessens.anita@hotmail.com

Redactie rAntGroen

rAntGroenverantwoordelijke:
 Guido Van Boeckel
 03/455 01 27-redactie@zuidrand.be

Verslagen te zenden naar:
 Tuur Wuyts
 Mestdagplein 15/4, 2610 Wilrijk
 03/449 99 11-arthurwuyts@telenet.be

Zuidrand.waarnemingen.be:
 Gilbert Van Ael
 03/827 05 10-gilbert.van.ael@telenet.be
 Veerle De Saedeleer,
vee_saddler@yahoo.co.uk

Verdeling: Guido Callaerts
 contactgegevens: zie bestuursleden

Contact voor geleide wandelingen
 in Fort 7:
 Natuurwandelingen:
 Tuur Wuyts
 03/449 99 11-arthurwuyts@telenet.be
 Monumentwandelingen:
 Philippe Vanhove
 03/825 02 43-philippevanhove@telenet.be

in Groen Neerland:
 Rudi Leemans - 03/828 43 16
Groen.Neerland@zuidrand.be

Uitdagingen, we timmeren eraan !

Deze op het eerste zicht wat sloganeske titel van mijn editoriaal was één van de hoofdpunten van de LAV, de Lokale Algemene Vergadering van onze afdeling van 9 februari. Een recordopkomst van 67 leden luisterden naar wat we als bestuur voorstelden voor 2013 en daar zitten heel wat uitdagingen bij ! De belangrijkste sommen we hieronder even voor je op met een warme oproep voor medewerking.

Allereerst willen we het debat om **Fort 7** via een 99 jarige erfpacht over te nemen van ANB (de overheid die de huidige eigenaar is) in goede banen leiden. Overnemen is één maar verder vooruit denken is een volgende belangrijke stap. Nu het natuurbeheer het laatste jaar flink werd uitgebouwd, met dank aan een erg geëngageerde nieuwe beheersploeg, moeten we in het kader van de overdracht, zeker aandacht tonen voor "het Fort als monument in de natuur". In geval van Fort 7 kan het één immers niet zonder het ander. Samen met Natuurpunt dienden we daarom een uitdagend project in bij de minister verantwoordelijk voor monumenten en landschappen om monument en natuur beter te verzoenen. Neen, geen hard herstel, maar wel de toegankelijkheid en veiligheid garanderen met prioritaire aandacht voor natuur... het Fort staat immers op de lijst van waardevolle Europese natuurelementen... maar is tegelijk een erkend monument! Voel je je geroepen of heb je gewoon interesse om mee deel uit te maken van de werkgroep om dit project rond monument en natuur vorm te geven, geef dan gerust een seintje aan **contact.fort7@zuidrand.be** en je wordt uitgenodigd voor een overlegmoment in april.

Maar hier blijft het niet bij want voor Wilrijk is er een bijkomende uitdaging. In 2013 worden immers de inrichtingswerken voor Groen Neerland gefinaliseerd. De stad heeft echt veel moeite gedaan om een prachtig gebied te creëren met veel aandacht voor belangrijke natuurwaarden ("stapsteen poelen" voor de Kamsalamender bijvoorbeeld) en anderzijds de recreatieve wandelaar ook maximaal kansen te bieden. Als afdeling zullen we het beheer en de educatieve activiteiten in het gebied nu moeten waarmaken... iets waar we lang over gedroomd hebben en we nu in realiteit kunnen omzetten. We hopen trouwens de nodige luister te kunnen geven aan de opening van het gebied samen met het nieuwe districtsbestuur **op 25 mei**. Ben je geïnteresseerd in dit educatieve project of het beheer van Groen Neerland... of wens je mee te werken aan de inhuldiging dan staat Rudi Leemans te popelen om een mailtje van je te ontvangen op **Groen.Neerland@zuidrand.be**

Je mag nu misschien wel denken dat Edegem en Hove ontbreken op het lijstje van de uitdagingen maar niets is minder waar. Ook te **Edegem** dient een educatieve werking uitgebouwd rond het Hof Ter Linden, iets wat we graag met onze collega's van de lokale VMPA afdeling op poten willen zetten, terwijl we toch ook graag als grootste en meest ervaren terreinbeherende vereniging van Vlaanderen onze expertise willen aanbieden voor het opstellen van een gepast natuurbeheersplan voor het gebied. Te **Hove** doet zich een bijna identiek verhaal voor. Het 9 ha grote gebied Frythout op de grens met Boechout en Mortsel zal in de komende jaren worden ingericht als parkgebied met een natuurinslag die aansluit op de Koude Beekvallei. Ook hier wensen we onze expertise aan te bieden voor de planning en de inrichting en mettertijd een educatieve werking uit te bouwen. Ben je geïnteresseerd in deze projecten of wens je er gewoon meer over te weten, neem dan voor Edegem contact op met **contact.NPEdegem@zuidrand.be** of voor Hove met **contact.NPHove@zuidrand.be**.

Uitdagingen genoeg zoals je merkt... Een ideale gelegenheid voor nieuwe gezichten en geïnteresseerden om stap voor stap mee te werken of bij te dragen aan meer en betere natuur in onze afdeling. Mogen we ook op jou rekenen ? Elke steun wordt ten zeerste geapprecieerd !

Hugo Waeterschoot, voorzitter

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE02 9799 7675 4740 BIC: ARSPBE22 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening **BE56 2930 2120 7588 BIC: GEBABEBB** van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen".

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.
De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

- kostendelend vervoer (5 eurocent/km)
wordt op de afspraakplaats georganiseerd

- kindvriendelijke tocht

- inschrijven/aanmelden noodzakelijk

1 = slentertocht
2 = kleine makkelijke afstand
3 = stevige maar niet moeilijke wandeling
4 = stevige en moeilijke wandeling

1 = algemene tocht
2 = natuurthematocht
3 = specialisatie voor iedereen
4 = determinatietocht

Maandag 1 april - 14.00 u. Paaswandeling op Fort 7

Op deze 2e Paasdag gaan we een frisse neus halen op ons reservaat en uitkijken naar plantjes die reeds bloeien en luisteren naar spechten en andere vogels. Maar vooral genieten van het prille groen. De gidsen zullen hun beste beentje voorzetten om er een aangename namiddag van te maken.

Afspraak: om 14.00 u. aan de ingang van Fort 7 – Legerstraat, 40 (schuin tegenover nr. 75). Opgelet: vanuit de Jules Moretuslei geen doorrij voor auto's. Neem Valkstraat en Koornbloemstraat.

Mee te brengen: stevige wandelschoenen of laarzen, al naar gelang het weer.

De fortgidsen geven uitleg.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 - 0485/71 73 48
(GSM enkel op de dag zelf bereikbaar)

Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Zondag 7 april - 8.00 u.

Vogelexcursie West Zeeuws-Vlaanderen

Ter compensatie voor het uitdiepen van de Westerschelde werden onder druk van milieuverenigingen vanaf 1998 sommige agrarische gebieden in Zeeuws-Vlaanderen terug omgezet tot natuurgebied.

Dit gebeurde via het principe van natuurontwikkeling.

Zo ontstonden nieuwe weide- en watergebieden met een specifieke flora en fauna, in totaal zo'n 700 ha. Het is een teken aan de wand dat bijna alle broedgevallen van kritische soorten als Watersnip, Wintertaling en Zomertaling thans in natuurontwikkelingsgebieden worden vastgesteld.

Vijf jaar geleden maakten we voor het eerst kennis met enkele nieuwe natuurcompensatiegebieden in West Zeeuws-Vlaanderen (12mei 2008). Vandaag bezoeken we weer enkele van die nieuwere vogelrijke gebieden. Het programma zou er, afhankelijk van de voorbereiding door Luc en Marc, als volgt kunnen uitvallen: we beginnen met de Sophiapolder en De Blikken nabij

Oostburg. Het zijn echte pareltjes waar weidevogels als Grutto, Kievit, Tureluur en Veldleeuwrik broeden naast Kokmeeuw, Zwartkopmeeuw, Visdief en Geoorde Fuut.

Na de middag wandelen we langs het buitendijks ingericht natuurgebied het Voorland bij nummer één waar we uitkijken naar sterns plevieren, strandlopers en kluten en nog een blik werpen op de Westerschelde en de Hooie platen. Tot slot maken we kennis met het vernieuwde Braakmangebied nabij Terneuzen. Braakman-Noord is de trots van Staatsbosbeheer Zeeuws-Vlaanderen. Sinds enkele jaren heeft dit natuurgebied een gedaanteverwisseling ondergaan en is het aanzienlijk uitgebreid. Het is niet alleen een heerlijk gebied om doorheen te fietsen of te wandelen, het is ook een bijzonder rijk natuurgebied. Vele vogels zijn te zien op de kreek of op de weilanden. Enkele uitkijkpunten maken het mogelijk de vogels van korte afstand te observeren, zonder dat ze daarbij verstoord worden.

Maar ook voor liefhebbers van planten, paddenstoelen of insecten is er in de Braakman altijd wat te beleven.

Als het weer meezit wordt dit gegarandeerd een boeiende en gevarieerde natuurbelevingsdag

Kom het zelf zien en geniet mee !

Afspraak: wij vertrekken met eigen wagens, zoals steeds kostendelend, op de Bist te Wilrijk om 8.00 u. en eindigen ter plaatse omstreeks 17.30 u.

Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, regenjasje, stevige wandelschoenen, picknick en fototoestel.

Gids: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

Leiding: Marc Hofman 0494/56 01 07

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpunctactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: de algemene prijs is 16 euro. Studenten betalen 14 euro. Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens.

Annulatie bij autobustochten: leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10 % van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25 % van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25 %.

Zondag 14 april - 14.00 u.

Fietstocht, op zoek naar voorjaarsflora in Edegem

Vorig jaar organiseerde de afdeling een korte fietstocht te Wilrijk op zoek naar "onbekende hoekjes" en voorjaarsflora. Dit viel (ondanks de regenbuien) erg in de smaak vandaar dat we deze prille traditie vandaag voortzetten maar ditmaal te Edegem.

Edegem, vooral het Hof Ter Linden en de Edegemse beekvallei, herbergen nog heel wat mooie voorjaarsflora.

Na een wandelingetje in Hof Ter Linden nemen we de fiets en volgen de beekvallei op zoek naar "Edegemse mooie natuurkantjes".

Een rustige namiddag, dus ideaal om de spieren wat te strekken, op verkenning te gaan en interessante voorjaarsflora/-fauna te

ontdekken.

Afspraak: we komen bijeen om 14.00 u. aan het postkantoor te Edegem (ingang dreef naar Hof Ter Linden, recht over de kerk) en zijn hier rond 17.15 u. terug.

Meebrengen: een fiets natuurlijk en stevige wandelschoenen (of zelfs laarzen voor Hof Ter Linden mocht het veel geregend hebben), waterdichte kleding en vooral een lentehumeur !

Leiding en gidsen: Johan Claessens

Johan.claessens@gmail.com

Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12

hugo.waeterschoot@scarlet.be

Zaterdag 20 april - 16.30 u.

Bevers in het Viersels gebroekt

Sinds Natuurpunt begin 2011 publiek maakte dat er al enkele jaren evidentie was van de aanwezigheid van een bever in de Kleine Netevallei, is dit grote maar schuwe knaagdier nooit lang uit het nieuws geweest. In het voorjaar van 2012 slaagde een UA-doctoraatsstudent erin om via cameravallen aan te tonen dat de bever zich na meer dan 150 jaar weer heeft voortgeplant in de provincie Antwerpen. Ongetwijfeld een verrijking voor de natuur, maar een half jaar later haalde dezelfde beverfamilie ook de media omdat door een nieuwe dam op de Kleine Beek zowel landbouwactiviteiten als geplande beheerswerken letterlijk in het water vielen ...

Vandaag wandelen we door het Viersels gebroekt met speciale aandacht voor de sporen en leefgewoonten van bevers. Bij droog weer wagen we op het einde ook een poging om één van de dieren even in beeld te krijgen – al is de kans dat dit lukt eerder klein. Daar bevers pas actief worden wanneer het schemert, is het vertrekken van de wandeling hieraan aangepast en is deze activiteit op zaterdag i.p.v. de traditionele zondag gepland. Behalve voor de bevers hebben we tijdens de wandeling ook aandacht voor lentebloeiërs, dagvlinders, ... die een typisch nat beemdenlandschap zoals het Viersels gebroekt in dit seizoen kleur geven.

Afspraak: omdat het waarnemen van bevers stilte vereist, wordt het aantal deelnemers beperkt tot 15. Aanmelden kan door een mailtje te sturen of te bellen naar de leiding/gids; indien er meer kandidaten dan plaatsen zijn, krijgen de leden van afdeling Zuidrand voorrang.

Vertrek met eigen wagens (kostendelend vervoer) om 16.30 u. op de Bist te Wilrijk. Aansluiten kan ook om 17.00 u. op de kleine parking links onder de brug van de Nijlensesteenweg (= N116) over het Netekanaal, mits de leiding/gids hiervan te verwittigen. Einde rond 21.15 u. ter plaatse.

Mee te brengen: laarzen of waterdicht stevig schoeisel, aan het weer aangepaste kledij, verrekijker, tussendoortje en drank voor onderweg, ev. zaklamp en fototoestel.

Leiding en gids: Rudy Van Cleuvenbergen 03/464 05 57

rudy.vancleuvenbergen@skynet.be

Zondag 28 april - 7.00 u.

Vogelzang + trektelling in de Hobokense Polder

Voor de ochtendtypen en echte vogelliefhebbers organiseren we een vroeg-ochtend wandeling in de Hobokense Polder. Bedoeling: beluisteren en herkennen van de vogelzang en kennis maken met de vogeltrek langs de Schelde. Wim Mertens zal de wandeling gidsen en ons de vogelzang leren kennen en Luc Van Schoor zal met zijn groep reeds staan tellen op de Scheldedijk. Hij zal ons uitleg geven over herkennen van vogels in de vlucht en op het geluid. Hopelijk is het dan gunstig weer om het fenomeen van de trek eens mee te maken. We weten het, het is heel vroeg opstaan maar als alles meezit is zo'n tocht iets speciaals!

Afspraak: om 7.00 u. aan de parking tegen de Scheldedijk op het einde van de Scheldelaan. Dit is de straat tussen Polderstad

en het reservaat. Einde van de wandeling omstreeks 10.00 u. Maar wie wil kan nog langer op de telpost blijven.

Mee te brengen: laarzen, verrekijker en eventueel telescoop, vogelgids, een hapje en een drankje voor onderweg.

Gidsen: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

Wim Mertens - 03/216 93 62

Leiding: Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

P.S.: personen die vervoerproblemen hebben kunnen contact opnemen met de leiding om een oplossing te zoeken.

Zondag 5 mei - 8.30 u.

Natuurwandeling door het Domein Solvay

Onder het thema "Beleef de ruimte en ontdek hoe rijk een park wel kan zijn" gaan we zoals vorig jaar op wandel in deze prachtige omgeving. Het is geklasseerd als uitzonderlijk erfgoed van het Waals Gewest en bestaat uit een prachtig landschapspark en een deel van het Zoniënwoud. Aan het einde van de 19de eeuw kwam het in handen van Ernest Solvay, chemicus en sodamagnaat. Nu is het bezit van het Waals Gewest. Het is een beschermd gebied met een gevarieerd landschap, heeft het aanzicht van een reusachtig bospark behouden en is 227 ha groot. Na de wandeling kunnen eventueel honger en dorst ter plaatse bevredigd worden in de "Taverne de l'Homme Bleu". In het Solvaypark biedt de boerderij van het kasteel van Terhulpen sinds oktober 2000 onderdak aan de stichting Folon. De Stichting werd bedacht en opgericht door Jean-Michel Folon en geeft een overzicht van meer dan 40 jaar van zijn creatief werk: aquarellen, zeefdrukken, gravures, gebrandschilderd glas, beelden, enz. Liefhebbers kunnen dit museum 's namiddags facultatief bezoeken.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 8.30 uur (kostendelend vervoer). Je kunt rechtstreeks naar het gebied gaan (in dit geval afspraak om 9.30 uur aan de ingang van het domein) maar gelieve in dat geval de leiding te verwittigen. Einde ter plaatse omstreeks 12.15 uur voor diegenen die dadelijk na de wandeling naar huis gaan.

Mee te brengen: wandelschoenen (laarzen bij regenweer), veldgidsen, fototoestel, loep, verrekijker.

Leiding: Lucy de Nave - 03/237 99 52

(0485/71 73 48 - enkel op de dag zelf bereikbaar)

Gids: Dominique Peeters

Zaterdag 11 mei - 13.15 u.

Het Steengelaag

We trekken vandaag richting Stekene om kennis te maken met het Steengelaag, een natuurgebied dat een aantal oude kleiputten bevat. Eind jaren zeventig werd de uitbating ervan gestopt en kreeg de natuur hier vrij spel. In 1981 werd het gebied als landschap beschermd en sinds 1992 is het in beheer bij Natuurpunt Waasland Noord. Het gebied is 31 ha groot en bestaat naast de kleiputten uit jong elzenbos, een oudere populierenaanplanting met heel wat dood hout, een grote vijver en een bloemrijk hooilandje. Deze schakering in landschappen staat borg voor een grote natuurrijkdom.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 13.15 u. Aansluiten kan om 13.55 u. aan de parking van het

Oud Station, Stadionstraat 113, 9190 Stekene.

Einde omstreeks 17.00 u. ter plaatse.

Mee te brengen: laarzen, veldgidsen, loep & verrekijker.

Leiding: Guido Van Boeckel - 03/455 01 27 - 0475/96 69 67

Gids: Hugo De Beuckeleer

Maandag 20 mei - 8.00 u.

Nieuwe natuurgebieden aan het Hollands Diep

De meesten onder ons kennen het “Oude Land van Strijen” als overwinteringsgebied voor ganzen en dan vooral voor de zeldzame dwergganzen die hier elke winter met enkele tientallen komen overwinteren. Tijdens onze jaarlijkse bezoeken hebben wij ten westen van Het Oude Land, aan Strijensas, een nieuw natuurgebied zien ontwikkelen; ontwikkeling die we op de voet zijn blijven volgen.

Dit natuurgebied “Oeverlanden Hollands Diep” was één van de eerste schakels in het grootschalig herstel van de oevers tussen de Biesbosch en de Haringvlietsluizen. “Oeverlanden Hollands Diep” is een mooi zoetwatergetijdengebied met geulen en krekens en staat in open verbinding met het Hollands Diep. Dit gebied met aangelegde wandelwegen gaan we in de voormiddag verkennen.

Enkele jaren later (2010) heeft “Deltanatuur” (een samenwerkingsverband tussen ministeries, de provincie Zuid-Holland en milieuorganisaties) eveneens een nieuw natuurgebied aangelegd ten ZO van Numansdorp, de “Oosterse Bekade Gorzen”. Het is het laatste van een serie natuurgebieden tussen Strijensas en Numansdorp en maakt deel uit van Natura 2000, het Europees netwerk van bijzondere en beschermde natuurgebieden.

Tot voor kort waren de Oosterse Bekade Gorzen nog omdijkte weilanden. Een flink stuk van de dijk werd afgegraven en de dijk werd op één plaats doorgestoken. Doordat hiermee de verbinding met het Hollands Diep hersteld werd ontstond

een beperkt getijdenverschil van zo'n 50 cm. Hierdoor komen de ondiepe drogere stukken dagelijks bij hoog water onder te lopen. Zo zijn stilaan ook rietlanden, grasgorzen, stroompjes en krekens ontstaan.

Hier groeien ondertussen heel wat moeras- en waterplanten die van het getijdenverschil profiteren; heel wat steltlopers, eenden (o.a. Zomertaling), reigersoorten ... komen hier eten zoeken of broeden.

Reeds bij ons eerste bezoek aan deze twee gebieden waren wij onder de indruk. Ze zijn meer dan de moeite waard om ontdekt te worden, zorg dus dat je er bij bent!

's Middags kunnen we ons lunchpakket aanspreken op een terrasje aan de haven van het idyllische Strijensas.

Afspraak: we vertrekken met eigen wagens (kostendelend vervoer) om 8.00 u. op de Bist te Wilrijk. Einde omstreeks 17.30 u. ter plaatse

Mee te brengen: picknick, aan het weer aangepaste kledij en schoeisel (laarzen zeker mee in de auto), verrekijker, telescoop.

Gids (vogels) & leiding: Rudy Vansevenant - 0475/49 03 68

Gids (planten) & leiding: Walter Van Spaendonk
0479/98 57 77

Zondag 26 mei - 8.15 u.

Het Vinne en het Silsombos: dubbel genieten van de Vlaams-Brabantse biodiversiteit

Het Vinne in Zoutleeuw heeft zich, minder dan tien jaar na het natuurinrichtingsproject, ontwikkeld tot een echte natuurparel. In het voorjaar wordt de sfeer hier vooral bepaald door de gezellige drukte van een grote kokmeeuwenkolonie, maar vanop de over het water slingerende knuppelpaden krijgen we ongetwijfeld nog heel wat meer fraais in de kijker. Hier broeden in dit seizoen juweeltjes zoals Geoorde fuut, Zomertaling en Blauwborst; regelmatig zijn er ook minder algemene soorten zoals Woudaapje en Witwangstern te gast. Het Vinne heeft ook de liefhebbers van libellen veel te bieden. We kuieren rustig rond het meer (ca. 6 km), deels langs brede rietkragen en door broekbos. Mocht de wandeling je niet in hogere sferen brengen, dan zal de 10 m hoge uitkijktoren je daar vast wel bij helpen.

Na het verorberen van onze picknick in een lokaal café gaan we het Silsombos verkennen. In dit voor velen allicht onbekend natuurgebied nabij Erps-Kwerps leidt een goed wandelpad (ca. 6 km) ons langs drassige graslanden en door mysterieuze moerasbossen naar een eeuwenoude eik bij de Molenbeek, waar zich de Zwarte Madam verschuilt. Het gebied dankt zijn speciale flora vooral aan het kalkrijke grondwater dat er

opwelt. We speuren samen naar bloeiende orchissen en andere bloemenpracht, spitsen onze oren voor de monotone trillerige zang van de Sprinkhaanzanger, staan stil bij het gefladder van Weidebeekjuffers, Het luchtverkeer van en naar het nabije Zaventem verbreekt er wel regelmatig de stilte, maar kan niet beletten dat het Silsombos evolueert naar een voor de regio unieke groene oase.

Een duo van Vlaams-Brabantse natuurgebieden dat afwisseling garandeert – en dus een dag natuurbeleving om niet te missen !

Afspraak: Vertrek met eigen wagens (kostendelend vervoer) om 8.15 u op de Bist te Wilrijk. Einde rond 17.00 u. ter plaatse.

Mee te brengen: Stevig schoeisel, aan het weer aangepaste kledij, lunchpakket en verrekijker; eventueel loep, veldgidsen, fototoestel en muggerwerend middel.

Leiding: Lucy de Nave - 03/237 99 52

(0485/717348 - enkel op de dag zelf bereikbaar)

lucy.denave@antwerpen.be

Gids: Rudy Van Cleuvenbergen - 03/464 05 57

rudy.vancleuvenbergen@skynet.be

Zondag 2 juni - 7.30 u.

**Kabbelaersbank en Noordkant Veerse Meer,
met aandacht voor nachtegale en orchideeën**

De uitspraak van mijn vader toen we vorig jaar deze excursie voorbereiden met Frans zegt genoeg: dat was erg lang geleden dat ik nog zoveel nachtegale heb gehoord. We trekken daarom vandaag precies een jaar later naar de Kabbelaersbank juist ten noorden van Schouwen-Duiveland waar er tengevolge van de aanleg van een deltadijk een nieuwe zandplaat en duinengebied is ontstaan. Frans kwam hier regelmatig op bezoek op de camping en dat is ook ons vertrekpunt vanwaar we een wandeling over de zandbank maken met gegarandeerd veel vogelgezang, prachtige landschappen, een mooi zicht over het water van de Grevelingen en orchideeën en andere kalkplanten tegenkomen. Dat laatste heeft te maken met de jonge ontstaansgeschiedenis van deze plek. Na onze picknick ter plaatse verorberd te hebben (of in een cafeetje bij slecht weer) vertrekken we naar het Veerse Meer. Langs de noordzijde zijn door de gedeeltelijke drooglegging grote zandbanken ontstaan met opnieuw een prachtige flora van kalk en zuur, vlak bij elkaar... we vertellen jullie honderd-uit over dit landschap en zijn ontstaansgeschiedenis.

Tenslotte verplaatsen we ons naar het nabijgelegen Orangezon (€ 1 toegang) een ouder duinengebied waar zure condities heersen. We komen via de duinengordel terug naar de parking.

Ondertussen is het waarschijnlijk reeds 6.00 u. 's avonds en verorberen we voor de tweede maal een picknick ter plaatse met zicht op zee (we hebben zon besteld, hum, hum...).

Afspraak: aangezien nachtegale het op het einde van de voormiddag gewoonlijk opgeven vertrekken we vroeg, om 7.30 u. stipt aan de Bist. Laat gerust weten indien je er moeilijk zou geraken, dan proberen we een oplossing uit te dokteren. We maken trouwens ten volle gebruik van de dag zoals je hierboven merkt en zijn pas tegen 20.00 u. terug.

Laat je er niet door afschrikken, het is immers "lang dag" en het wordt (beloofd!) een fantastische en gevarieerde dag.

We wandelen vandaag over de dag verspreid in totaal ongeveer 10 km.

Meenemen: 2x picknick, verrekijker en goede stap schoenen.

Gids & leiding: Frans Thijs en

Hugo Waeterschoot

hugo.waeterschoot@scarlet.be

(Deze tocht is mede onderdeel van het cursuspakket Geologie en landschap, zie verder in dit nummer)

Zaterdag 8 juni - 14.00 u.

Doode Bemde + beverwandeling Neerijse

NAMIDDAGWANDELING. Doode Bemde Neerijse

Vlaams-Brabant bezoeken we zelden, het heeft nochtans heel wat te bieden. De Doode Bemde is zowat het pareltje van de natuurgebieden langs de Dijle. Het gebied was te nat voor de landbouw, daardoor kreeg de natuur meer kansen. Nu wordt dat nog geaccentueerd door de Dijle die terug mag overstromen. Vijvers en kijkhutten, verbonden met wandelpaden, veel meer hebben we niet nodig. Zowel planten als vogels komen aan bod, en eventueel andere dieren. Jean-Paul Martens, die we vroeger in de Wielewaaltijd geregeld op onze activiteiten zagen, zal ons begeleiden. De wandeling is ongeveer 5 km lang en loopt over wandelpaadjes die nat kunnen zijn, laarzen meebrengen.

PAUZE. Voor de picknick en de verplaatsing.

AVONDWANDELING. Op zoek naar de Bevers

Bevers zijn nacht- en schemerdieren. Om kans te maken om ze te zien, moet je tussen licht en donker op de juiste plaats zijn. Jean-Paul kent de plekjes. Hij zal ons eerst begeleiden voor een wandeling door het gebied via een kijkhut om dan tegen het juiste uur aan te komen in de "bever-kijkhut". Onderweg verwachten we Cetti's Zanger, Ijsvogel, Rietgors, Grote Gele Kwik en zeker nog andere zangvogels als Nachtegaal, het is volop zangperiode. De plaats van het gebeuren is het Groot Broek in Sint-Agatha-Rode.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 14.00 u. (kostendelend vervoer). Dan zijn we om 15.00 u. ter plaatse aan het oud appelfabriekje (voor details bellen met Walter).

Picknicken doen we in een plaatselijk cafeetje zo rond 18.00 u. Rekeninghoudend met een verplaatsing kunnen we de avondwandeling starten rond 19.30 u. (om aan te sluiten bellen met Walter).

Einde van de activiteit ter plaatse hangt af van de Bevers, maar wordt geschat op 22.30 u.

Mee te brengen: laarzen in reserve voor de namiddag, verder stevige wandelschoenen, verrekijker, telescoop, vogelgids, picknick, zaklamp en fototoestel.

Leiding: Walter Van Spaendonk - 0479/98 57 77

Zondag 16 juni - 7.30 u.

**Geologie, landschap en ecosystemen in Vlaanderen:
van de Kempen tot het plateau van Magraten**

De Kempen kennen we allemaal wel, althans de Kalmthoutse Heide of de Hoge Kempen in Limburg. Deze zandgronden werden aangevoerd als rivierduinen of zijn het gevolg van het gletsjerijs dat tot het midden van Nederland reikte. De zandgronden gaan ongeveer ter hoogte van de taalgrens over in het glooiende Haspengouw met typische leemgronden, om abrupt onderbroken te worden door de 50 miljoen jaar oudere kalk- en mergelplateaus van de St. Pietersberg en het plateau van Margraten. We bekijken het allemaal. Het wordt dus een lange maar aangename en niet echt vermoeiende dag met heel veel afwisseling in fauna en flora.

Afspraak: we gaan met de bus vandaag, wat ons meer vrijheid geeft en vertrekken reeds om 7.30 u. aan de Bist te Wilrijk. We zijn vermoedelijk pas tegen 20.30 u. terug. Er staan vandaag dan ook een 4-tal korte excursie op de agenda: in de Kempen (een gebied waar je vast nog niet geweest bent), Haspengouw (fruitstreek), de afzettingen van de Maas en het kalkmassief gelegen langsheen de Voer. Bovendien is de bloei van planten

op zijn hoogtepunt dus ideaal om geologie, landschap en plantenrijkdom mooi aan elkaar te linken. We bekijken het van alle kanten, hoe is het ontstaan, waarom komt dit milieu en deze planten hier nu precies voor en hoe werd het landschap door de mens beïnvloed. Boeiend meen ik en erg verscheiden met veel natuurcomponenten.

Meebrengen: goede wandelschoenen, verrekijker, picknick voor 2 x (we eten buiten bij goed weer) en wat schrijfgerei.

Kostprijs: € 16 en per gezin nooit meer dan € 50. **Graag inschrijven voor 10 juni** via storting op rekening nummer BE02 9799 7675 4740 BIC: ARSPBE22 van Natuurpunt Zuidrand met vermelding van je naam.

PS: de dag is zeker niet vermoeiend, we wandelen ongeveer 10 km in totaal.

(Deze tocht is mede onderdeel van het cursuspakket Geologie en landschap, zie verder in dit nummer)

Vrijdag 21 juni - 19.00 u.

Zomerzonnnewende op Fort 7 met poëziewandeling

Dit jaar valt de zomerzonnnewende op een vrijdag dus kunnen we 's morgens lekker uitslapen. Deze keer starten we met een poëziewandeling van ongeveer 1,5 uur. Tussen het wandelen door komen vooral gedichten met betrekking tot de natuur aan bod. We wandelen in kleinere groepen en jullie zullen vast verbaasd zijn over de declameerkunst van onze afdelingsleden. Als naar gewoonte is er achteraf een gezellig samenzijn met hapje-tapje tot laat in de avond om extra te genieten van de langste dag van het jaar!

Inschrijven voor 18 juni bij Lucy is noodzakelijk!

Afspraak: de wandeling vertrekt stipt om 19.00 uur aan de "De IJsvogel", Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk (schuin tegenover huisnummer 75)

Kosten: (ter plaatse aan de leiding te betalen) 6 Euro voor hapje-tapje

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52

(0485/717 348 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zondag 23 juni - 8.45 u.

Kalmthoutse Heide

Vandaag trekken we voor een fikse wandeling richting Kalmthout. Voor de eerste maal zonder onze vertrouwde gids Dré Van Steenvoort. Hopelijk kunnen we genieten van een mooie dag zodat vlinders (Heideblauwtje) en libellen (Zwarte heidelibel) te spotten vallen. Hoe de tocht er juist zal uitzien hangt af van de voorbereiding.

Afspraak: vertrek om 8.45 u. op de Bist te Wilrijk met eigen wagens. Aansluiten kan op de parking van 'De Vroente' om 9.30 u. Einde ter plaatse omstreeks 12.30 u.

Mee te brengen: stevige wandelschoenen, veldgidsen, verrekijker & fototoestel.

Leiding: Guido Van Boeckel - 03/455 01 27 - 0475/96 69 67

Zaterdag 29 juni - 7.00 u.**Geologie, landschap en ecosystemen in Wallonië:
van Brusseliaan tot de Ardennen**

Een lange dag voor de boeg maar wat voor één !!! We laten je vandaag kennis maken met de noord-zuid as van België, van het Brusselse tot aan de Franse grens. Zaterdagmorgen verkennen we eerst de kalkrijke duinmoerassen ten noorden van Brussel te Keerbergen. Gek hé dat er hier kalk zit, want een beetje verder ligt het Brusseliaan in de streek van Halle met zijn typisch kolenwoud gekenmerkt door zure beukenbossen en een zandsteenachtige bodem. Een weelde voor de voorjaarsbloei, maar ook wat later is het er best nog de moeite en landschappelijk erg mooi door de kleine beekjes en diepgekerfde valleien die uitmonden in de riviervallei. Deze plooiing ten zuiden van Brussel heeft een bewogen geologische geschiedenis achter de rug met veel menselijke invloeden die we je zelf mee laten ontdekken. Daarna trekken we 100 km zuidwaarts via de Condroz, een middelhoge vlakte, gekenmerkt door rijke landbouwactiviteit, glooiingen en prachtige vergezichten. Misschien geen uitschieter op natuurvlak, maar landschappelijk gewoon schitterend. Ondanks dat het veel hoger ligt dan het zandsteenmassief van Brabant dat we in de voormiddag verkenden is dit gebied veel jonger en wordt het gekenmerkt door een kleiige voedselrijke ondergrond. We rijden door naar de kalkvallei van de Viroin, uitgeroepen tot één van de mooiste landschappelijke streken van België en bekijken het bocagelandschap, het kalkmassief en een kalkgroeve met de eraan verbonden planten en dieren (orchideeën en andere) om vervolgens een korte afsluitende wandeling te maken langs de juist ernaast gelegen Ardennen. Diepe wouden met naaldbomen, overal sporen van everzwijnen, een zure ondergrond en een veel beperktere verscheidenheid aan flora en fauna. Je ziet de afscheiding tussen deze twee zones gewoon zo met

het blote oog. De avond wordt besloten met een picknick en een terrasje..... Diegenen die warm willen eten lokaal kan ook. We zorgen wel voor een gepaste wagenverdeling.

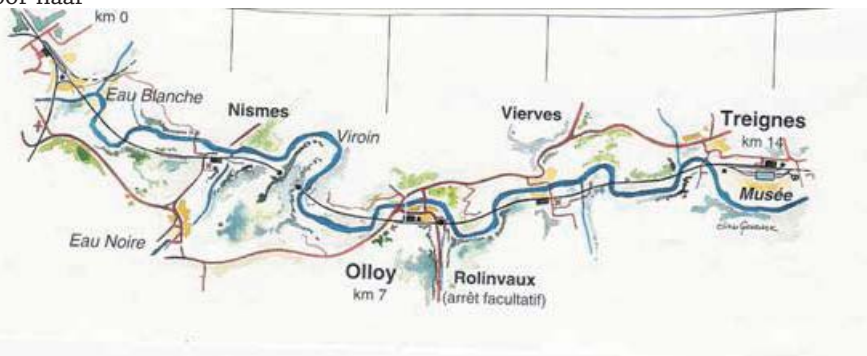
Afspraak: we vetrekken reeds om 7.00 u. en zijn terug tegen 21.00 u. Vandaar dat we deze tocht op een zaterdag hebben gepland. Kostendelend vervoer (gezien de afstand zou ik vrijwillige chauffeurs willen vragen een seintje te geven).

Diegene die willen kunnen in de Viroinvallei verblijven voor de nacht (een aanrader trouwens) in een éénvoudig familiepensionnetje (le Petits Mesnil, langsheen de rivier de Viroin). Je kan dan de volgende dag nog genieten van deze heerlijke kalkstreek. **Laat wel op tijd weten of je hiervoor interesse hebt.**

Meebrengen: 1 of 2 x picknick, goede stap schoenen, kijker.

Leiding: Hugo Waeterschoot

(Deze tocht is mede onderdeel van het cursuspakket Geologie en landschap, zie verder in dit nummer)

Zondag 7 juli - 14.00 u.**Een combinatie van natuur en kunst in het Middelheimmuseum**

Het Middelheimmuseum ligt sinds 1950 in het Antwerpse Middelheimpark. Dit openluchtmuseum werd in de loop der jaren opmerkelijk uitgebreid. In een bijzondere setting biedt het openluchtmuseum een boeiend overzicht van meer dan honderd jaar beeldende kunst. Tot op vandaag blijft de collectie van het museum groeien met aankopen. Na een grondige metamorfose ging het vernieuwde museum eind mei 2012 weer open. Het museumterrein werd met 5 ha uitgebreid. Maggy Toffaas, natuurgids in onze afdeling en tot voor haar pensionering werkzaam in het museum, nodigt ons hier vandaag uit op een wandeling die natuur en kunst perfect combineert. Nadien kunnen we nakletsen in de gezellige cafetaria of bij mooi weer op het terras buiten.

Afspraak: om 14.00 uur aan de ingang van het Middelheimmuseum, Middelheimlaan 61, Antwerpen. Einde van de wandeling om 16.00 uur ter plaatse.

Mee te brengen: fototoestel, loepje

Gids: Maggy Toffaas

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52

(0485/71 73 48 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zaterdag 13 of zondag 14 juli**Info in ons volgend nummer**

Zaterdag 20 & zondag 21 juli.

Fietsweekend “10 jaar Rondje met een Pontje”

Toen we in de zomer van 2004 onze eerste fiets-vaartocht in Zeeland organiseerden was de organisatie “Rondje met een Pontje” reeds een begrip in het Deltagebied.

Dit jaar vierten we ons 10de rondje pontje met een tweedaagse trip naar Goeree-Overflakkee.

We hebben ondertussen zowat op alle Zeeuwse pontjes gevaren die tijdens de zomerweekends in actie kwamen. Toch vonden we er nog eentje dat in onze lijst ontbrak. Voor het rondje pontje met een overtocht Middelharnis – Hellevoetsluis, reserveerden we de klipperaad “Liquenda II” voor ons alleen !

De gevarieerde fietstocht op zaterdag leidt ons vanaf de vertrekplaats Nieuwe Tonge langs Middelharnis, Hellevoetsluis, Voorne, de Haringvlietluizen, Stellendam en de slikken van Flakkee. Onderweg brengen we een bezoekje aan de bekende Lepelaarskolonie van het Quackjeswater en aan het natuurreservaat de Scheelhoek. Zondag fietsen we vanuit Goedereede een rondje Goeree via polderweggetjes, over dijken en zeeduinen langs mooie natuurgebieden als de Kwade hoek, weidevogelgebied Volgerland en de Preekhilpolder aan het Grevelingenmeer.

Zaterdag 27 juli - 21.30 u.

Nachtvlinders op Fort 7.

Zeker te voorzien in uw agenda voor zaterdagavond 27 juli, en op Fort 7 ! Een prachtig moment om het reservaat van Fort 7 eens 's nachts te betreden !

Wist je dat er in België zo'n 2500 soorten vlinders voorkomen? Meer dan 95 % daarvan zijn nachtvlinders of motten, zoals ze ook wel genoemd worden. Dat zijn niet alleen grijze en bruine beestjes, maar soms ook gele, groene of oranje vlinders, met de meest uiteenlopende vormen. Op Fort 7 komen enkele honderden soorten voor. Daarvan hopen we met jullie op 27 juli een mooie selectie waar te nemen.

Gewapend met lampen en rode wijn (!) trekken we het gebied in op zoek naar Groot avondrood, Klaverblaadje, Kroonvogeltje en Bont schaapje (jawel, ook dat zijn vlinders).

Afspraak: om 21.30 u. aan de ingang van Fort 7 (IJsvoegel).

Mee te brengen: vergeet je zaklamp en loepopotje niet ! Desgevallend laarzen.

De ingrediënten blijven dezelfde: gewoon ontspannen fietsen in de natuur en in goed gezelschap. Hier en daar stoppen we om te genieten van een tof hoekje, een natuurgebied, een haventje, een terrasje en ja wie weet ... ook een leuke verrassing.

Wie wil kan ook alleen op zaterdag aan de fietstocht deelnemen.

De deelnameprijs voor het weekend omvat een overnachting in hotel De Gouden Leeuw te Goedereede incl. 3-gangen avondmaal, ontbijt en lunchpakket, de vaartocht en voorbereidingskosten.

Let wel: het hotelletje beschikt over slechts 12 slaapplekken (5x2pers. en 2x1pers.). Snel inschrijven is dus zeker de boodschap ! Op de fietstocht van zaterdag kunnen een 20 tal deelnemers mee.

Praktisch: wie er zeker bij wil zijn verwittigt best zo vlug mogelijk André De Mul via 03/828 70 32 met de volgende vermeldingen: weekend of alleen zaterdag, fietsvervoer met eigen wagen (ja/nee), mogelijke plaats(en) in je auto voor medefietsers/fietsen en je telefoon of GSM nummer.

Wie inschrijft voor het weekend-arrangement stort zonder verwijl € 84 op rekening nr. BE02 9799 7675 4740 van Zuidrand met vermelding: “fietsweekend”.

Wie alleen zaterdag deelneemt aan het rondje pontje, stort op hetzelfde rekeningnummer € 9,50 met vermelding: “fietstocht 20 juli”.

Afspraak: vertrek met eigen wagens om 8.00 u. aan De Bist te Wilrijk. Einduur zondag (of zaterdag): rond 17.30 u. ter plaatse. De deelnemers ontvangen nog een bevestiging of worden verwittigd ingeval de afspraak wijzigt.

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, fototoestel, regenkleidij en uiteraard je fiets die rijklaar is. Indien nodig, zorgen we voor extra fietsvervoer (+ € 1 extra per fiets).

Gids: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

Leiding: André De Mul - 03/828 70 32 - 0478/57 48 92

Sonja Van Kerckhove - 0496/10 82 87

Coördinatie: Erlend Hansen - 03/457 46 99

Gids: Wim Veraghtert

Instapcursus 'Geologie en landschappen' (door Hugo Waeterschoot)

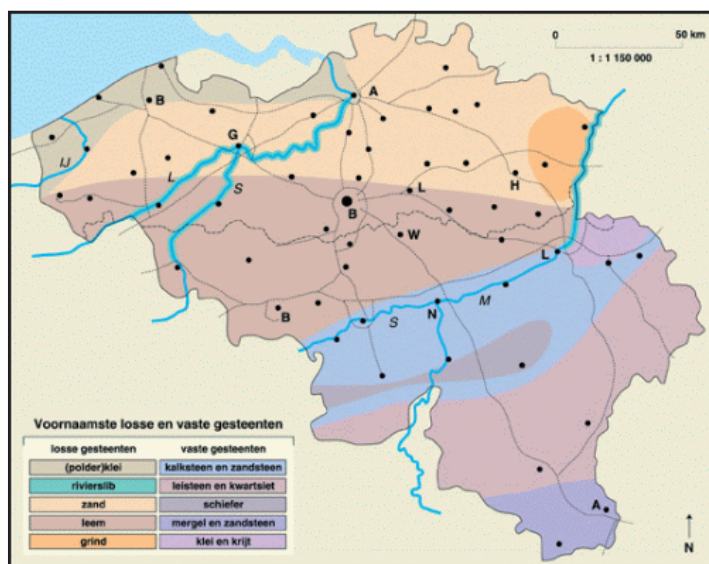
Landschappen zijn bepalend voor de fauna en flora die er voorkomt. Veelal hebben we oog voor deze biologische aspecten maar weten we eigenlijk weinig af over hoe deze landschappen gevormd werden. "De mens en zijn cultuur" heeft daar natuurlijk veel mee te maken, maar ook de bodem en het reliëf die veelal door de geologische geschiedenis werden bepaald. Kortweg de geologie. Om iedereen de kans te geven wat beter te kunnen inschatten waarom bepaalde planten en dieren "waar" voorkomen trachten we jullie dit via een instapcursus rond landschappen en hun geologie beter te laten begrijpen. We houden het praktisch en eenvoudig, er is dus geen echte specifieke voorkennis vereist. We richten ons vooral op de landschappen en geologie van Vlaanderen en de rest van België, zodat we die in de praktijk ook even nader kunnen (gaan) bekijken.

Om de praktische excursies in te leiden voorzien we twee theoretische lessen. Nu ja theoretisch is een groot woord want we trachten dit meteen, zeker wat de tweede les betreft, met voorbeelden aan te tonen. Elk van deze lessen gaat door op Fort 7, in lokaal de IJsvogel, Legerstraat te Wilrijk van 19.45 u. tot 22.15 u.

- **Donderdag 18 april:** de eerste les start enkele honderden miljoenen jaren geleden en geeft aan waar onze landstreken en onze bodem vandaan kwamen en hoe klei, kalk, leem en andere bodems worden gevormd.
- **Donderdag 9 mei:** de tweede les zoekt dan in op de landschappen typisch voor België. Waarom zien die er zo uit, hoe werden die in de praktijk gevormd en hoe bepalen deze de fauna en de flora... en vooral, hoe kunnen we ze in de praktijk herkennen.

Voor het lesmateriaal maken we gebruik van een fijne brochure van de dienst Natuurlijke Rijkdommen en Energie van de Vlaamse Gemeenschap, wat kaartmateriaal en delen van bestaande cursussen van Natuurpunt en het CVN. Alles sterk geïllustreerd en vooral toegepast.

Om dit in de praktijk om te zetten besteden we op een aantal excursies/activiteiten van Natuurpunt Zuidrand, bijzondere aandacht aan de landschapsvorming en de achterliggende geologische geschiedenis. Op die manier wordt de link tussen natuurwaarnemingen en landschap / bodem / reliëf en geologie meteen duidelijk in de praktijk.

De volgende praktijkexcursie bieden hieraan bijzondere aandacht.

- **Zondag 2 juni, de polders en duinvorming.** We bezoeken vandaag de Kabbelaarsbank aan de Brouwersdam en de boorden van het Veerse meer in Nederland. Naast een zoektocht naar nachtegale (het is immers het seizoen) treffen we hier veel kalkplanten aan... je komt te weten waarom...
- **Zondag 16 juni:** vandaag bekijken we Vlaanderen vanaf Antwerpen, van west naar oost. We verkennen de zone van de **Kempen tot het land van Margraten**: van de zandgronden uit de ijstijden tot de zeeafzettingen op het plateau van Margraten. Deze zijn gescheiden van de Kempen door een geologisch nog steeds actief breukfront, de Rijnslenk en juist ten zuid-westen hiervan Haspengouw. Dit wordt lange maar interessante dag waarbij we ook de link met de lokaal gebonden flora en fauna bekijken (bustocht indien voldoende deelnemers!).
- **Zaterdag 29 juni: van de Brusselse moerassen, het Brusselaan, de kalkstreek tot de Ardennen**, een tocht van noord naar zuid, van het quartair, naar het Devoon, een reis van meer dan 250 miljoen jaar. Naast de geologie bekijken we vooral de specifieke landschappen hiermee verbonden, van de kalkrijke moerassen ten noorden van Brussel en het Zoniënwood, via de Condroz, tot de kalkstreek van Nismes en de Ardennen. Een flinke dag waarbij we laat terug zijn.... vandaar gepland op zaterdag.
- **Zondag 8 september:** van de Hoge Venen van Ovifat tot de rand van de Ardennen. Het oudste en meest geërodeerde reliëf van België waarbij we (bijna) de ganse dag te voet afdalen van het zure hoogplateau, door de restanten van het aangeplante woud tot aan de eerste Ardeense rivieren. Je ziet de flora en fauna letterlijk met de hoogte veranderen (bustocht indien voldoende deelnemers) (zie volgend rAntGroennummer).
- **Zondag 3 november:** van het Kempisch plateau naar de mariene afzettingen van de Oosterschelde met aandacht voor de vorming van slikken en kwelders en het mariene milieu zelf natuurlijk. Een wondere wereld die voor velen gewoonlijk een oogopener vormt... (zie volgend rAntGroennummer).

Inschrijven hoeft niet echt, behalve voor de bustochten. Om enigszins te weten hoeveel volk we mogen verwachten op de verschillende activiteiten hebben we een "registratie doodle" gecreëerd die u via de volgende weblink kan openen invullen en later ook wijzigen: <http://doodle.com/w3rmih3vixh8b5yg>.

Slaag je er niet in dit te doen, geef dan gewoon een seintje aan Guido Callaerts via telefoon of nog beter via e-mail callaertsguido@telenet.be. Voor de theoretische cursus vragen we € 10 indien je meteen betaalt voor de 2 lessen via storting op nummer BE02 9799 7675 4740 van Natuurpunt Zuidrand met vermelding van je naam, of ter plaatse op de les aan € 6/les.

De twee lessen vormen logischerwijs één geheel maar zijn ieder op zich wel apart te volgen mocht je er niet in slagen beide bij te wonen. De excursies zijn gratis tenzij de bustochten waarvoor € 16 dient gestort (zie agenda).

Nieuwe Vogelwerkgroep ARDEA Natuurpunt Antwerpen Zuid van start in Hoboken, Wilrijk, Edegem, Hove, Hemiksem en Aartselaar.

Van vogeltrektelpost naar vogelwerkgroep

Vogels hebben altijd tot de verbeelding gesproken. Reeds in de 4e eeuw V.C. observeerde Aristoteles vogels en beschreef hun gedrag. Ook in onze tijd is vogels kijken wereldwijd een populaire vrijetijdsbesteding. De voorbije decennia leverden vogelkijkers en ornithologen waardevolle bijdragen in de strijd voor natuurbehoud en natuurbescherming. Voor het behoud van de Hobokense Polders vormden de broedgegevens van vogelsoorten als blauwborst een cruciale bijdrage. Ook bij het ontstaan van Natuurpunt speelde de vereniging De Wielewaal een belangrijke rol.

Pioniers uit die tijd zijn vandaag nog steeds actief als amateur-ornithologen en natuurbeschermers. In hun zog ontdekten de laatste jaren steeds meer mensen van allerlei leeftijden de boeiende wereld van het vogelkijken als een vorm van actieve natuurbeleving. Ook natuurfotografen, gesteund door de geweldige nieuwe digitale cameratechnologie, richten zich in groten getale meer en meer op 'birdwatching'.

In een sterk verstedelijkte omgeving zoals de onze vinden deze geïnteresseerden elkaar terug op de schaarse plekken waar heel wat vogels broeden, pleisteren of overtrekken.

Zo'n plekje is sinds een aantal jaar de Scheldedijk aan de Hobokense Polder. De voorbije jaren organiseerden vogelkijkers hier, onder impuls van Luc Van Schoor, reeds een vogeltrektelpost die gegevens aanlevert voor het internationaal onderzoek naar vogelmigratie (zie Trekellen.nl). Maar tijdens de vele uren kijken en tellen (en wachten, rillen, bellen, koffiedrinken en hopen) groeiden ook nieuwe ideeën: waarom

eens niet de spechten in de regio beter onderzoeken, of de zeldzame Waterpieper-slaapplaats onder de loep nemen? En kan er met al die vogelkennis ook niet worden bijgedragen tot het natuurbeheer? En zouden er een eindje verderop in Hoboken, en in Wilrijk, Edegem, Hemiksem en Aartselaar, ja zelfs in Hove, ook niet boeiende vogelgegevens te ontdekken zijn? En allicht zijn daar ook al wel wat mensen met vogelkijken en –studie bezig....?

Zo groeide in de herfst van 2012 het idee om, net zoals in Antwerpen-Noord en in tal van Nederlandse en Vlaamse regio's, een werkgroep te starten die de vogelstudie en het vogelkijken op een iets grotere schaal zou kunnen organiseren en ondersteunen.

Natuurpunt 'nationaal' moedigt dit uiteraard aan en biedt voor dit soort werkgroepen een organisatiemodel aan. Een zgn. Vogelwerkgroep kan zich organiseren over meerdere lokale Natuurpuntafdelingen heen, en in overleg met die besturen werken.

Op 14 december 2012 besloten een 10-tal medewerkers van de Vogeltrektelpost Hobokense Polder dan ook tot het oprichten van een vogelwerkgroep voor de regio net ten zuiden van Antwerpen.

Na een interne rondvraag kreeg die de naam ARDEA, de genusnaam van de Blauwe reiger, een algemeen bekende broedvogel binnen het werkingsgebied.

Nadien volgden enkele informele gesprekken met de besturen van de Natuurpuntafdelingen Hobokense Polder en Zuidrand Antwerpen alsook met de Vogelwerkgroep Antwerpen Noord. Uit een enquête bij een honderdtal natuurliefhebbers werd uit een reeks ontwerpen van Tom Borremans door een meerderheid (69 %) één logo verkozen.

Voorstelling ARDEA op 6 februari 2013

De voorstelling aan een ruimer publiek en alle leden van de twee Natuurpuntafdelingen vond plaats in Taverne De Schorren te Hoboken op 6 februari en trok een bomvol zaaltje. Luc Van Schoor verwelkomde een 50-tal aanwezigen uit de omliggende natuurpuntafdelingen. Ook Gerald Driesen van Natuurpunt Studie was present. Luc stelde vervolgens ARDEA voor met een powerpoint-presentatie onder de titel "Van vogeltrektelpost naar vogelwerkgroep": het ontstaan, het nieuwe logo, de organisatie, de doelstellingen...(zie verder). Dit alles werd geïllustreerd met prachtige foto's van vogels die in de regio werden gezien, gefotografeerd door o.a. Jan Rose, Guy Borremans en Joachim Pintens.

Het werkingsgebied met de voornaamste natuurgebieden werd in kaart gebracht (iets ruimer dan de werkingsgebieden van de twee afdelingen), en de toekomstige projecten kwamen aan bod. De voornaamste activiteiten blijven aanvankelijk het trekken en het winters watervogeltellen, aangevuld met enkele soortonderzoeken (spechten, uilen,..) en bijdragen aan natuurbeheer en broedkastprojecten. Joris Van Reusel stelde het slechtvalkenproject op het Kiel voor, Danny Jonckheere toonde de

GUY BORREMANS

glodnieuwe broedkasten voor Torenvalken. Aan Tom Borremans werd een passend geschenkje voor het ontwerpen van het mooie logo geschonken. Er werd benadrukt dat de nieuwe vogelwerkgroep voor iedereen open staat, dat de werking een plezierig karakter moet behouden, en dat een rustige groei voorop staat. Verwacht dus niet onmiddellijk grootse, nieuwe acties!

In een korte slotnoot bedankte Joris de coördinator Luc Van Schoor, als één van de hoger vernoemde pioniers, die net zoals zoveel actieve natuurgidsen en natuuractivisten er nog steeds in slagen hun kennis én enthousiasme over te brengen!

Nadien volgde een receptie aangeboden door beide Natuurpuntafdelingen, waarbij de aanwezigen ook een kleine attentie kregen: een doosje met logo en chocolade-eitjes, samengesteld door Sonja Van Kerckhove. Een gezellige babbel sloot de avond af.

Sindsdien werd (en wordt) hard gewerkt, vooral door Luk Smets, aan het opstarten van een nieuwe webpagina en een blog, gelinkt aan de bestaande websites van de Natuurpunt Hobokense Polder en Natuurpunt Zuidrand Antwerpen. Ook wordt gewerkt aan de opmaak van een activiteitenkalender en aan het administratief organiseren van één en ander.

We danken alvast de jarenlange trouwe vogelkijkers van de trektel-post, maar ook alle aanwezigen op de startavond. Hopelijk komen we elkaar nu wat vaker tegen in één van de natuurgebieden in de regio, en zien we jullie regelmatig terug op een contactmoment. En natuurlijk een grote dank aan de besturen van de twee afdelingen van Natuurpunt die reeds hun sterke ondersteuning lieten blijken!

Voor ARDEA, Luc en Joris

Doelstellingen

ARDEA wil:

- op een actieve manier in/met de natuur bezig zijn en tevens bijdragen tot een betere kennis en bescherming van de vogels;
- overlegplatform bieden voor natuurstudie/vogelstudie;
- vrijwilligers aansturen en updaten;
- overzicht houden op de waarnemingen uit de regio;
- beheeradvies en actieve hulp bieden bij het natuurbeheer in de natuurgebieden.

Voor wie?

ARDEA staat open

- voor alle vogelliefhebbers van regio Antwerpen-Zuid, die natuurbescherming en -behoud hoog in het vaandel houden;
- voor zowel leden van Natuurpunt als niet-leden (maar aansluiten bij Natuurpunt wordt gestimuleerd);
- voor actieve, geïnteresseerde leken-vogelliefhebbers, voor actieve, doorwinterde spotters, tellers, inventarisatoren, vogelkijkers, ...;
- voor passief geïnteresseerde vogelliefhebbers. Iedereen is welkom !

Organisatie

- Als regionale werkgroep van en voor twee lokale Natuurpunt afdelingen: Hobokense Polder & Zuidrand Antwerpen.
- Natuurpunt Studie ondersteunt.
- Beide Natuurpuntafdelingen ondersteunen: organisatorisch/bestuurlijk (verzekeringen, financieel beheer, tijdschrift), behoren reeds de grote natuurgebieden in de regio.
- Volgende verantwoordelijkheden worden reeds ingevuld: Luc Van Schoor (coördinator), Joris Van Reusel (coördinatie, communicatie), Luk Smets (financiën, internet), medewerkers van de trektelgroep Hobokense Polder.
 - Ervaren vogelkijkers en -kenners uit de regio...
 - Activiteiten, verslagen, informatie worden kenbaar gemaakt via e-mails naar geïnteresseerden, tijdschriften Polder.blad en rAntGroen + flitsen.
 - Ardea-blog voor actuele waarnemingen en mededelingen.
 - Contactmomenten: 3 à 4 keer per jaar (data worden op voorhand vastgelegd).
 - Afwisselend in Hoboken en Wilrijk.
 - Open voor iedereen.

Natuurstudie

- Watervogeltellingen INBO.
- Vogeltrektellingen op Trektpost Hobokense Polder (zie www.trektellen.nl).
- Soortenonderzoek (waterpieper, spechten, blauwe reiger, ...).
- Soortenbescherming (slechtvalk, torenvalk).
- Waarnemingen-meldingen stimuleren o.a. via Regio-scherm op Waarnemingen.be.
- Vogelinventarisatie.
- ABV Projecten.
- Deelnemen aan (internationale) vogel(trek)(tel)dagen.
- etc...

Natuureducatie

- Deelname aan studiedagen, symposia.
- Informatiemomenten organiseren: lezing, reisverslag, film, ...
- Cursus (vb. zangvogelcursus, cursus trektellen).
- Gegidde excursies in natuurgebieden, onderzoeksplekken ...
- Meegaan met ervaren vogelkijkers op inventarisaties!
- Oproepen en motiveren tot deelname aan grotere natuur-studie-acties.
- Activiteiten steeds in overleg, afhankelijk van actievelingen.

Voor informatie, opmerkingen en voorstellen kan je terecht bij:

- Luc Van Schoor 0494/33 63 09 - luc.vanschoor@scarlet.be
- Joris Van Reusel 0486/83 62 34 - info@jupiter24.be

of via:

- <http://www.hobokensepolder.be/vwg-ardea/>
- ardea@hobokensepolder.be

KLAVERBLAD en Ferrarisbosje Fotografielaan, vraag naar openheid en een aangepaste visie.

Langsheen de Fotografielaan te Wilrijk ligt een klein maar historisch (< 1750 !) en ecologisch waardevol bosje, vroeger eigendom van Agfa maar sinds jaren verkocht aan Essers transportbedrijf. De overheid heeft enkele jaren geleden de gewestplanning laten wijzigen en de bestemming van dit bosje omgezet van "Parkgebied" naar "Industriezone" om één aanéensluitend industrieterrein te verwezelijken langs de Fotografielaan. Recentelijk heeft men een Milieu Effect Rapportage laten opmaken om het bos te kappen en de industriezone hier te verwezelijken. Natuurpunt vindt dit een bijzonder spijtige zaak, bekeek de argumentatie en documentatie in detail en schreef hierover midden maart een open brief naar het nieuwe Wilrijkse bestuur. Belangrijkste conclusie is dat de hele onderbouwing niet echt professioneel werd uitgevoerd en enkel oog had voor één doel: één aanéensluitende industriezone. De reactie van Natuurpunt is dat dit niet meer strookt met meer modernere opvattingen van Open Ruimte en stelde een alternatief voor. Hierbij vragen we om het grootste deel van het bos te sparen, dat deel dat nog niet verhuurd werd voor logistiek en te behouden met een knuppelpad doorgang naar de achterliggende groene open ruimte die aansluit bij kasteel Klaverblad. Op het moment dat we dit schrijven hebben we nog geen respons gekregen van Wilrijk maar we hopen echt dat het nieuwe bestuur laat zien dat ze op een transparante wijze wil overleggen met het middenveld.

Natuur en open ruimte zijn schaars in de Zuidrand van Antwerpen, het behoud ervan is dus meer dan gewenst. De meest zuidelijke zone ervan gelegen ten westen van de A12 en langsheen de grens met Aartselaar werd door de overheid steeds erkend als een belangrijke groene vinger die zich uitstreckte van het brongebied van de Hollebeek en Kasteel Cleydael tot aan het Europees erkende reservaat Fort 7 en het Schoonselhof, getuige de inplantingszone voor het zuidelijke deel van het Stadsrandbos. Binnen dit gebied van weilanden en open ruimten liggen bovendien nog enkele ecologisch en historisch interessante restanten zoals het bron/kwelbosje langsheen de Fotografielaan dat hier reeds lag ten tijde van de beroemde kaartenmaker Ferraris midden de 18de eeuw en lang op het gewestplan erkend was als parkgebied. We duiden dit parkgebied voor de eenvoud verder aan als "Ferrarisbos Fotografielaan".

Op 29 april 2005 werd het BPA Fotografielaan goedgekeurd door minister Van Mechelen, met wat betreft het bosje de volgende uitspraken:

"Overwegende dat het gebied van het onderhavig BPA "Fotografielaan" gelegen is in industriegebied en parkgebied; ... dat door dit BPA de bestaande industriezone beter kan worden benut aangezien het ingesloten parkgebied de ontwikkeling van het industriegebied hypothekeert; dat er een geleidelijke overgang wordt gevormd tussen de industriezone en de omgeving rond kasteel Klaverblad; dat deze buffer als grens kan worden genomen voor het waardevolle landschap rond kasteel Klaverblad; ...

"Overwegende het decreet van 18 juli 2003 betreffende het Algemeen Waterbeleid inzonderheid art. 8 over de watertoets; dat een verdere invulling van de industriezone wordt nagestreefd; dat de voorschriften rekening houden met voldoende infiltratiemogelijkheden bij de aanleg van verharde oppervlaktes; dat het gebied niet gelegen is in of nabij een recent of natuurlijk overstromingsgebied; dat bijgevolg

in alle redelijkheid geoordeeld kan worden dat geen schadelijk effect wordt veroorzaakt;"

Het BPA bekrachtigt daarbij een op het eerste gezicht logische "switch" van ten eerste: **een smalle zone achterliggend industriegebied naar buffergebied** en ten tweede: **het parkgebied Ferrarisbos Fotografielaan naar industriegebied**; als volgt geformuleerd in het onderbouwend rapport voor de BPA.

"Het switchen van parkgebied en industriegebied.

Het parkgebied ter hoogte van de Fotografielaan is kleinschalig en ligt volledig ingesloten in industriegebied. Dit parkgebied heeft door het feit dat het helemaal geïsoleerd ligt slechts een geringe groenen natuurfunctie voor de omgeving. Het gebied is integraal door industriegebied omringd.

De Klaverbladdeef ter hoogte van het kasteel Klaverblad wordt zelf vrij hard geconfronteerd met het industriegebied. De grens van het industriegebied ligt aan de Klaverbladdeef. Indien het industriegebied volledig wordt ingevuld, worden de natuurwaarde en landschappelijke kwaliteiten van de deef en zijn omgeving sterk aangetast.

Door de omwisseling van het industriegebied met het parkgebied wordt een oplossing geboden voor deze conflicten. Tevens wordt een verdere versnippering van het groen zo tegen gegaan en het achterliggende bedrijventerrein kan meteen landschappelijk-visueel worden gebufferd."

De hele redenering lijkt inderdaad op het eerste gezicht mooi en gebalanceerd, maar de realiteit en de meer recente visie op open ruimte en natuur geven een ander perspectief weer.

- De natuurwaarde van het Ferrarisbos wordt enkel bekeken vanuit zijn "geïsoleerde ligging". Er wordt geen enkele referentie gemaakt naar de feitelijk waarde, zowel historisch (< 1750) als biologisch-ecologisch (bronbosgebied met uitbundige voorjaarsflora, beschermde vleermuizen en roofvogels en andere vogelpopulaties (Spechten, Boomkluipers, ...). Kortom, klein in oppervlak maar door de ligging en de ouderdom van het bos, heel waardevol! Dit werd trouwens reeds zo aangegeven in de karteringen van de Groene Hoofdstructuur.
- Het bosje is inderdaad langs drie kanten (of minstens 2) begrensd, maar geeft langs de westzijde uit naar de groene zone van het Klaverblad. Het is dit wat biologisch telt en bewezen wordt door de huidige situatie.
- Ook de watertoets wordt louter vanuit "ruimtelijke ordeningshoek" bekeken (infiltratie voorzien voor de lokale te verhardende oppervlakten). In de praktijk ligt het gebied in een kwelzone van de zandrug van de Scheldevallei en het kleigebied van de Rupeliaan, gekend voor zijn vochtig en overstromingskarakter, zie ook Park Neerland. Het grootste deel van het jaar staat het zuidelijk deel van het bos trouwens onder water, meer dan in het verleden. Dit is duidelijk te merken aan de staat van de bomen in het zuidelijke deel wat aangeeft dat de waterhuishouding nu reeds flink verstoord is.
- Een eeuwenoud bos met zijn biologische waarde, kan je ecologisch echt niet compenseren door het te verplaatsen naar een bufferzone en het uitrekken ervan tot een smal lint. Deze bekommernis behoeft geen verder betoog.

- Een bufferzone aanleggen is fijn, al zal deze erg hoog moeten zijn om de beoogde landschappelijke afscherming voorzien in het plan te bewerkstelligen, wat bovendien minstens 10 jaar duurt
- Het achterliggende landbouwgebied is een belangrijk voedselgebied voor de laatste resterende Wilrijkse Boerenzwaluwpopulatie. Het verder bebossen van dit weidegebied is voor deze soort spijtig genoeg nefast !
- Er wordt gewoon rekenkundig aan oppervlaktecompensatie gedaan in functie van de vereisten van het bosdecreet. Het bosdecreet streeft echter niet alleen een oppervlaktecompensatie na, maar tracht ook de degeneratie van de kwaliteit van bossen tegen te gaan. De voorziene compensatie houdt hier helemaal geen rekening mee.

Hedendaagse ruimtelijke visies voor de omgeving van stedelijke gebieden pleiten voor “het behoud van kerngebieden, integratie en stepstone principe”. Dus niet het wegwerken van een kerngebied zoals het Ferrarisbos Fotografielaan en het volledig scheiden van groen, extensief weidegebruik en industrie zoals in het BPA vastgelegd; maar het integreren in een meer open ruimtelijke structuur, zodat plant en dier, maar ook recreanten, kunnen bewegen naar andere open ruimten en groene entiteiten.

Op basis van de achtergrondnota en het BPA, kunnen we dus alleen maar vaststellen dat de onderbouwing van de BPA “administratief” mooi was uitgewerkt, met als enig doel het industriegebied langsheen de Fotografielaan te sluiten en het verloren gegane parkgebied te compenseren. Het dossier is echter kwalitatief niet degelijk onderbouwd waarbij we ons vragen stellen bij de deugdelijkheid en de kwaliteit van het onderzoek uitgevoerd door het studiebureau in kwestie. Het lijkt ons echt niet mogelijk om tot zulke conclusies te komen, wanneer de geo-hydrologie, de historiek en de biologische-ecologische dimensie van het gebied ten gronde waren bekeken. Laat de studie die bijvoorbeeld voor Groen Neerland werd uitgevoerd, hier een voorbeeld zijn !

Natuurpunt is absoluut niet blind voor duurzame industriële ontwikkeling gezien het belang voor de economie en de welvaartsontwikkeling, integendeel. Vraag is natuurlijk of er hier echt wel sprake is van de geciteerde toename aan economische ontwikkeling en extra lokale tewerkstelling... en of er niet duurzamer te werk kan worden gegaan bij de invulling van uitbreidingsnaden voor verdere industriële ontwikkeling? Ons lijkt het eerder een verhuis van bestaande “Veritas” en “Essers” activiteiten van andere gebieden naar de Fotografielaan. Bovendien blijkt men veelal met “niet lokale” chauffeurs te rijden. De verhuis zal tot leegstand leiden op de huidige vestingsplaats van Veritas, die een betere aansluiting heeft met het wegennet... De economische meerwaarde voor Wilrijk lijkt ons dus niet echt bewezen. Anderzijds betaalt Wilrijk er wel een belangrijke welvaarts prijs voor, waardoor het evenwicht zoek is.

Voorstel vanwege Natuurpunt Zuidrand

Natuurpunt wenst industriële ontplooiing zeker kansen te geven indien dit op een duurzame wijze kan en er ook een echte noodzaak is tot aansnijding van nieuwe gebieden. Wat dit laatste betreft ligt er voor Wilrijken omgeving geen masterplan of inventaris voor, waardoor de scheidingslijn tussen maatschappelijke noodzaak en individuele bedrijfsbelang(en) in dit dossier erg onduidelijk is. Het Ferrarisbos langsheen de Fotografielaan is wel degelijk ecologisch belangrijk, herbergt verscheidene beschermde soorten en sluit naadloos aan op de

achterliggende open ruimte. Het heeft ook een belangrijke hydrologische functie als bergingszone van water voor een nu reeds verstoorde watertafel in de overstromingsgevoelige vallei van de Struisbeek.

Idealiter wordt het ganse Ferrarisbos behouden als onderdeel van de bufferzone, zodat de kernzone bewaard blijft. In een compromisscenario waarbij mogelijk getekende verbintenissen met Veritas niet meer kunnen verbroken worden, lijkt het ons dat maximaal 1/3 (het zuidelijk gedeelte van het bos dat Veritas wenste te huren) gekapt en bebouwd kan worden, maar dat de rest gevrijwaard blijft. De bomen in het noordelijke deel blijven dus staan om de ecologische waarde te behouden en worden niet verjongd zoals gesuggereerd. Enkel veiligheidsonderhoud kan. Er is heden immers geen enkele zinnige reden aan te halen om ook dit deel nu te kappen, integendeel ! Bovendien lijkt het ons wenselijk en zelfs noodzakelijk om de eigenaar een hydrologische studie op te leggen naar de impact van de kapping en de bebouwing op de waterhuishouding, vooral het kwel- en oppervlaktewater en de bergingscapaciteit.

Doorheen het resterende (te behouden) bosdeel kan dan een knuppelpad worden aangelegd, zodat zachte recreanten het achterliggende open gebied kunnen bereiken. Hiermede wordt voldaan aan een ander belangrijk punt uit de onderbouwingennota van de BPA : het ontsluiten van het groengebied (is heden niet het geval!). Dit lijkt ons belangrijk om het draagvlak bij de bevolking te verbreden. Door het behoud van het resterende deel van het bos moet ook geen extra buffer worden aangelegd vlak achter het bos, waardoor de vleermuizen en Boerenzwaluwen hun voedselareaal kunnen behouden.

Tot slot hebben we enkele vragen naar verduidelijking voor de administratie en de districtsraad.

- Werd er een gepaste vergunning aangevraagd voor de zanddijk achter het gebied? We vonden hiervan geen spoor op de website van stad of district.
- Werd de ontwerp-MER voor de kapwerken openbaar voorgelegd en bevat deze een inventaris van de biologische, ecologische en hydrologische waarden en eigenschappen van het gebied zodat hieruit een gepaste onderbouwde beslissing kon genomen worden? Ahoewel we met regelmaat ter plaatse passeren, hebben we hier voor de kapvergunning/MER, of vergunningsaanvraag voor de zanddijk geen “commodo-et-incommodo” zien uithangen de laatste jaren.
- De aanbevelingen van de brandweer voor bufferbekkens houden rekening met de buffering voor oppervlaktewater. Bestaat er een gelijkaardige studie voor het grond- en kwelwater wat hier mogelijk aan de oppervlakte komt? Werd er ooit een watertoets uitgevoerd die hiernaar peilde?
- Men spreekt van parkeergelegenheid voor bijna 700 wagens. Aangezien deze nergens op de plannen terug te vinden zijn veronderstellen we dat referentie gemaakt wordt naar de niet vergunde en juridisch betwiste verharding van Cardoen? Indien zo, dan kan deze parkeergelegenheid niet meegenomen worden in de vergunningsafweging en is er een deficit. Het lijkt ook erg onwaarschijnlijk dat een groot deel van de tewerkgestelden met de fiets zouden komen zoals ingeschat, aangezien ze afkomstig zijn van andere regio's of zelfs van het buitenland.

vervolg van p.17

Natuurpunt Zuidrand hoopt dat het district en de stadsadministratie met bovenstaande voorstellen en vragen rekening zullen houden bij verdere adviezen en wenst hierover graag op korte termijn een gesprek te hebben met de Raad en betrokken administratie.

Natuurpunt doet verder een oproep aan alle betrokken partijen op het nakomen van de bestaande wetgeving en beleidslijnen. Niemand heeft immers baat om van bij de start van een nieuwe gemeentelijke legislatuur, meteen opgezadeld te zitten met een niet transparante beslissing en misschien wel incorrect ingeschatte situatie.

Met beste groet,

Hugo Waeterschoot
Voorzitter Natuurpunt Zuidrand
Beheerder Natuurpunt nationaal

Erlend Hansen
Secretaris Natuurpunt Zuidrand

Natuurpunt Zuidrand Antwerpen is de plaatselijke afdeling van Natuurpunt vzw. De afdeling telt meer dan 1300 leden (families) en het werkingsgebied strekt zich uit over het district Wilrijk en de gemeenten Edegem en Hove. Ze beheert het natuurreservaat Fort 7 te Wilrijk evenals Groen Neerland en zet zich actief in voor het beheer van deze en andere lokale groen- en natuurelementen. Naast beheer heeft de afdeling veel aandacht voor natuureducatie en -beleving, lokaal natuurbeleid en draagt ze via gerichte natuurinventarisaties bij aan wetenschappelijke kennisopbouw voor het behoud en beheer van gebieden en soorten. De afdeling organiseert jaarlijks meer dan 150 activiteiten die aangekondigd worden in haar trimestrieel tijdschrift "rAntGroen".

Voor meer informatie: www.zuidrand.be of facebookpagina Natuurpunt-Zuidrand-Antwerpen.

Winterbeelden Groen Neerland

Fort 7 nieuws

De beheerwerken op het reservaat schieten goed op dank zij een gemotiveerd beheerteam dat op donderdag- en zaterdagvoormiddag aan de slag gaat. De samenstelling van deze groep is vrij gevarieerd in leeftijd want naast jongeren en mensen uit het beroepsleven zijn er ook jong- en langdurig gepensioneerd en... onze oudste medewerker is intussen reeds 84 jaar!

Hij is daarbij een van onze meest gemotiveerde werkers. Ook vrouwen zijn goed vertegenwoordigd en staan aardig hun "mannetje".

Niet alleen op Fort 7 zet de groep zich in maar ook op Groen Neerland (Wilrijk) en in Edegem waar we o.a. meehelpen voor het plaatsen van amfibieëschermen.

Onlangs heeft ook de professionele terreinploeg van Natuurpunt die in Ekeren hun thuisbasis heeft, vellingswerken uitgevoerd op het reservaat. Deze ploeg komt dan met een kettingzaag, zware tractor, container en hakselmachine.

En nu enkele vermeldenswaardige waarnemingen: op 2e Kerstdag bracht een Zwarte specht een bezoekje aan ons domein. De vogel zat tegen de stam van een dode wilg en hamerde er duchtig op los. De stukken schors werden heftig losgerukt en vlogen in het rond! Zoiets

kunnen observeren is een ware belevenis. Iets verder op was er ook een Grote gele kwikstaart present die heen en weer vloog en o.a. mooi te bekijken viel op de slibrand vóór de rietkraag waar de vogel rond dribbelde en ijverig pikte naar voedsel. In september en oktober was deze soort ook reeds aanwezig op het terrein en op dezelfde plaatsen maar het blijft altijd boeiend deze vogel te volgen.

Het is echter niet altijd goed nieuws van het fort. Een medewerkster van de UA die onderzoek doet naar mezen meldde via een mail dat ze een dode vos gevonden had. Op haar aanwijzing werd op zaterdag 2 februari het dier gevonden in een kleine schuilplaats op een hoop bladeren.. De vos lag niet in een kramphouding. Maar de doodsoorzaak weten we dus niet. Hierbij dan ook een foto van deze vrijbuiters.

verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires

www.sightsofnature.com

Pieter De Conincklaan 108, 8200 St.-Andries Brugge - 050/31 50 01

Verslag van de besluiten van de Jaarlijkse Algemene Vergadering van 9 februari

De jaarlijkse lokale algemene vergadering (LAV) van de afdeling Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ging dit jaar door op zaterdag 9 februari te Wilrijk in zaal de Vizit. Het thema van de LAV van dit jaar was: 2013 een jaar van belangrijke uitdagingen. Er kwamen 67 leden opdagen voor de Lokale Algemene Vergadering, een record voor de afgelopen jaren, met volgend programma:

- een officieel gedeelte met een overzicht van het afgelopen jaar 2012 en het aanbod voor 2013;
- een overzicht van de financiën en bestuursaspecten van de afdeling;
- een etentje en gezellig samenzijn;
- een fijn fotografisch verslag van het afgelopen jaar.

sussen ...) ! Het aantal deelnemers schommelde gemiddeld rond de 15, maar er waren uitschieters met 60 deelnemers en de fietsenfortengordel met enkele honderden. Zoals ieder jaar kwamen hierbij alle pijlers van Natuurpunt aan bod (beleid, studie, beheer, beleving en educatie).

- Hoogtepunten waren ongetwijfeld de viering rond het 10-jarig bestaan van de afdeling, de deelname aan de provinciale fietsenfortengordel in mei en de inrichting van de behaagactie voor het grondgebied van de afdeling en de ganse stad Antwerpen, waarbij alleen al te Wilrijk, Hove en Edegem voor meer dan 1,5 km nieuwe hagen werden aangeplant met streekeigen soorten.

- Hove keurde nog voor de verkiezingen een biodiversiteitscharter goed met als aandachtsoorten de Ree en de Hazelworm. Er was veel aandacht van de afdeling voor de lokale zwaluwpopulatie, voor het Uilenbos met excursies en inventarisaties en voor het toekomstige groengebied het Frythout op de grens met Mortsels en Boechout.

- Te Edegem organiseerde de afdeling de jaarlijkse paddenoverzetacties, inrichting van een bijenhôtel en werd medewerking verleend aan verscheidene activiteiten op Hof Ter Linden, een nieuw en groots groengebied in het centrum van Edegem met heel wat potentiële mogelijkheden.

- Te Wilrijk stond de werking rond Fort 7 en Groen Neerland centraal (beheer, cursussen, rondleidingen,...). Wat dit laatste gebied betreft werd gestart met spectaculaire inrichtingswerken met hopelijk een mooi resultaat in 2013.

- De beheerploegen van beide gebieden waren erg actief dit jaar, het ganse jaar rond. De inzet van de maaibalk laat immers toe om het beheer te intensifiëren en ook andere zaken (omheining Fort, vijvers Geitenpad) aan bod te laten komen.

- Natuurstudie richtte zich dit jaar op de planteninventarisatie van de groengebieden in onze afdeling ter ondersteuning van beheer en beleid. Wat dit laatste betreft werd gestart met activiteiten in Hof Ter Linden en het Uilenbos.

- Educatie richtte zich dit jaar naast de klassieke planten- en paddenstoelencursussen ook een libellencursus samen met Natuurpunt Educatie. Daarbovenop organiseerde de afdeling samen met het CVN opnieuw een langlopende cursus Natuurgids, die een tiental gediplomeerden opleverde.

- Qua beleid was de afdeling ook dit jaar actief in de milieuraad te Edegem en te Hove waar ze het voorzitterschap overnam. De afdeling zetelde ook in de Adomaraad van Antwerpen. de afdeling reageerde succesvol op verscheidene beleidsuitdagingen zoals de oude kleiputten van Wilrijk (die men als stort wou gebruiken).

- Zoals ieder jaar publiceerde de afdeling 4 mooie en in kleur geïllustreerde rAntGroen-nummers met meer en meer aandacht voor fotografisch werk van eigen leden. Daarnaast werd een facebookpagina opgericht voor de afdeling en voor het Fort 7 en bleef de website up to date.

- Wat de belevings- en studie-activiteiten betreft valt het op dat lokale en halve-dagactiviteiten erg in zwang zijn

De belangrijkste punten en conclusies van de LAV kunnen als volgt worden samengevat.

- De activiteitsgraad van de afdeling bereikte nieuwe hoogten in 2012 met meer dan 80 beheer- en meer dan 70 andere activiteiten (excursies, inventarisaties, acties, cur-

en dus verder zullen uitgebouwd worden in de komende jaren naast het aanbod aan lange tochten en educatieve activiteiten.

- De inzet van de maaibalk op het Fort en Groen Neerland en de sterk gegroeide beheerploeg die nu bijna het ganse jaar rond actief is liet toe om heel wat meerwerken te realiseren.
- Het aantal leden bleef stabiel rond de 1300 maar er trad wel een ledenstijging op tegen het einde van het jaar.

Voor 2013 staan 2 belangrijke projecten op stapel van fundamenteel belang voor de afdeling: 1) de mogelijke overdracht van het Fort naar Natuurpunt via een 99 jarige erfpacht en 2) een mogelijk project met het ministerie verantwoordelijk voor Monumenten en Landschappen samen met Natuurpunt rond het evenwicht tussen monument en natuur. Doel van dit laatste is dat Natuurpunt ervaring verwerft voor het beheer van monumenten in natuurreservaten met twee pilootprojecten: Fort 7 en Fort van Walem.

De Lokale Algemene Vergadering keurde voor 2013 volgende bijzondere aandachtspunten goed.

- BESTUURLIJK: op zoek blijven naar bijkomende kandidaten ter versterking van het bestuur.
- BEWEGING en COMMUNICATIE: activiteitsgraad op peil houden door een gevarieerd aanbod en meer aandacht voor lokale en halve dagexcursies. De beheers- en studieactiviteiten ook verder aankondigen in het afdelingsblad en op facebook. De website zal dit jaar qua layout aange-

past worden aan die van Natuurpunt.

- EDUCATIE: in de eerste helft van het jaar zetten we in op een cursus geologie en in de tweede helft op paddenstoelen, een cursus erfgoed en natuur en de start van een cursus natuur-in-zicht, de inloopcursus voor toekomstige gidsen.
- BEHEER: de afronding van het inrichtingsplan voor Groen Neerland vormt vast en zeker een hoogtepunt voor 2013 waarbij het beheer zal moeten afgestemd worden op het inrichtingsplan. Voor Fort 7 staat de uitwerking van een verdere uitvoering van het lopende beheersplan en uitbreiding van de werken langsheen de insectentuin voorop in het verlanglijstje. De Paddenoverzetacties te Edegem staan tevens op de prioriteitenlijst. Inbreng voor de opstelling van de inrichtings- en beheersplannen voor Hof Ter Linden te Edegem, het Frythout te Hove en de vernieuwing van het bosbeheersplan voor het Uilenbos, zijn vast en zeker mijlpalen voor de werking dit jaar.
- STUDIE: de oprichting van de regionale vogelwerkgroep Ardea in februari en de verdere inventarisering van het Fort (vleermuizen) en onze groengebieden zijn naast de wekelijkse excursies de belangrijkste programma's van de natuurstudiewerkgroepen van de afdeling.
- BELEID: focus op de uitvoering van de biodiversiteitscharters van Edegem, Wilrijk en Hove, finalisatie en uitvoering van het GNOP (Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan) voor Hove en de ruimtelijke ordeningsproblematiek rond het Ferrarisbosje aan de Fotografielaan en de omgeving

vervolg op pagina 22

RESULTATENREKENING per 31.12.2012	2011	2012
Toelagen Lidgelden	3.964	3.785
Toelagen (Mina,Wilrijk,Edegem,stimulus)	3.460	3.969
Intresten	735	908
Huisvesting	-590	-545
Investering	-1.045	-365
Ontvangst en kantoorkosten	-155	-15
LAV	-240	-441
Diverse kosten en baten	-665	-32
Meerdaagse natuurreizen	552	38
Uitstappen en activiteiten	160	524
Biodiversiteitsdag en Pinteling	-2.237	
Natuurcursussen	-1	-761
Winteravonden	190	205
Rondleidingen Fort VII/Groen Neerland /Monument	825	500
Werkgroep natuurbeheer	-160	-796
Communicatie (verkoop)	345	332
Drank, kalenderverkoop	480	593
Tijdschrift en web	-4.030	-3.987
Behaagactie	1.193	1.322
Achterstallen	537	339
Provisies (Fort 7, Groen Neerland, Lokaal)	-4.600	5.000
Overschot	1.877	248

Bijlage 1: overzicht goedgekeurde resultatenrekening 2012

BEGROTING 2013	IN	UIT
HUISVESTING		1000
TOELAGEN	6500	
INTRESTEN	850	
LAV		-550
DIVERSE KOSTEN EN BATEN		-300
DAGACTIVITEITEN	200	
MEERDAAGSE REIZEN	100	
CURSUSSEN	50	
WINTERAVONDEN	0	
BEHEER NATUURGEBIEDEN		-1500
GIDSINGEN	300	
NATUURARTIKELEN	100	
DRANK	200	
KALENDERS	100	
RANTGROEN		-4500
BEHAAG	1000	
PROVISIES		2000
TOTAAL	9.100	7300
overshot	1300	

Bijlage 2: overzicht goedgekeurde begroting 2013

van de A12 aan de Struisbeek, zullen de agenda van beleid dit jaar in het vet zetten !

Financiën

- De resultatenrekening van 2012 toonde een beperkt batig saldo van 248 € na het vastleggen van provisies voor Fort 7, Groen Neerland en structureel onderhoud voor het lokaal. De vervanging van een gestolen motorzaag en de vervanging van een bosmaaier waren de belangrijkste materiële investeringen. De subsidies van Wilrijk stegen in lijn met het aantal leden en ook van Edegem kon een subsidie verkregen worden voor onze actieve werking in de gemeente. Andere, belangrijke en noodzakelijke inkomsten konden verkregen worden vanwege de Minasubsidiëring, de behaagactie en de inrichting van rondleidingen op het Fort en Groen Neerland.
- De begroting van 2013 werd voorzichtig opgesteld en bedraagt ongeveer € 7.300. Er wordt uitgegaan van een evenwichtige situatie tot een licht batig saldo en een kleine opbouw van provisies voor nieuwe uitdagingen vanaf 2013 (Hof Ter Linden, Uilenbos, Frythout). Dit vereist dat de meeste activiteiten zonder verlies kunnen worden uit-

gevoerd en de behaagacties en rondleidingen een behoorlijk positief saldo opleveren.

- Resultatenrekening en begroting werden unaniem goedgekeurd door de LAV.
- Bestuurders: de bestuursmandaten van Guido Callaerts als penningmeester en Rudi Leemans als conservator van Groen Neerland werden verlengd bij éénparigheid van stemmen. Er werd tevens beslist om een nieuwe werkgroep op te richten rond het monument in functie van het project rond het thema Monument in de natuur en in voorbereiding van het herdenkingsjaar van “de Groote Oorlog”.
- De LAV keurde verder éénparig de volgende afvaardiging voor de Algemene Vergadering van Natuurpunt goed: voor Natuurstudie (vzw): Walter Van Spaendonk, voor Natuurbeheer (vzw): Tuur Wuyts, voor Educatie (vzw): Erlend Hansen, voor Beleid (informeel): Rudi Leemans. De afdeling kan bovendien 3 bijkomende vertegenwoordigers sturen t.g.v. het ledenaantal: Hugo Waeterschoot, Guido Callaerts en Ronny Deckers.
- De LAV dankte de bestuursleden, coördinatoren en de vele vrijwilligers voor hun belangrijke en gewaardeerde inzet voor de afdeling het afgelopen jaar.

Hugo Waeterschoot

Voorzitter Natuurpunt Zuidrand Antwerpen

Erlend Hansen

Secretaris Natuurpunt Zuidrand Antwerpen

• Voorzitter	Hugo Waeterschoot
• Ondervoorzitter	Vacant
• Secretaris	Erlend Hansen
• Penningmeester / ledenadministratie	Guido Callaerts
• Beheersteam Fort 7	Tuur Wuyts, Maria Derkinderen, Rene Heylen, Eddie Schild
• Conservator Groen Neerland	Rudi Leemans
• Coördinator Behaagactie	Guido Callaerts
• Coördinator Educatie/Cursussen	Vacant
• Coördinator Werkingsprogramma	Guido Van Boeckel
• Coördinator Beleid	Minaraadvertegenwoordigers
• Coördinator Communicatie	Herman Snoeck
• Coördinator Representatie	Vacant
• Coördinator Natuurstudie	Walter Van Spaendonk
• Coördinator Website	Bob Gabriels
• Coördinator Tijdschrift	Guido Van Boeckel
• Vrije bestuursleden	Lucy de Nave, Ronny Deckers en Anita Piessens
• Vertegenwoordigers voor de afdeling in gemeentelijke MINAraden:	
• Wilrijk (stad Antwerpen):	Rudi Leemans
• Edegem:	Johan Claessens en Kris Vos
• Hove:	Wim Van Deynze en Hugo Waeterschoot (voorzitter)

Bijlage 3: Overzichtsl lijst bestuur en coördinatoren

Elektronische versie van het tijdschrift rAntGroen

Maar ook jij kan (meer) elektronisch gaan! Vanaf heden bezorgen we de rAntGroen in elektronische vorm aan ieder die hiervoor registreert ! We sturen je dan meteen bij publicatie een hyperlink zodat je de nieuwste versie van het tijdschrift snel en efficiënt kan downloaden op je PC, I-pad of Smartphone. Op deze wijze ben je altijd “up to date”, waar je ook bent. Bovendien kan je rustig (elektronisch) bladeren (zelfs met je vinger indien je over Windows 8 en een touch screen beschikt) en alle foto's in kleur bewonderen. Het enige wat we je vragen is een mailtje te sturen naar redactie@zuidrand.be met vermelding: “graag rAntgroen ook elektronisch”. We blijven je in aanvulling zeker en vast ook nog het papieren tijdschrift sturen !

Ornithologie en evolutionaire biologie

Laten we Darwin even vergeten (en ons focussen op natuurlijke selectie)

Chantal Oeyen-Alenus, biologe

In het vorige rAntGroen nummer heb ik verteld hoe wetenschappers tewerk gaan om hun hypothesen te formuleren en nadien misschien een theorie te ontwikkelen. Ik vind het noodzakelijk dat leken die belangstelling hebben voor de evolutie theorie dit weten. Want mensen die zeggen dat ze niet in evolutie geloven, begrijpen er gewoon de werking niet van. En zoals jullie weten heb ik een hekel aan debatten over creationisme vs Evolutie. Ik eet ook geen peer wanneer ik zin heb in een appel.

Op het einde van een natuurwandeling of les biologie wordt meestal de nadruk gelegd op natuurbehoud, natuurbescherming en het behoud van soorten, vooral nu we midden in een ernstige klimaatcrisis zitten. De meeste mensen zijn het daar dan zonder meer mee eens. Anderen vragen zich af waarom soorten behouden moeten blijven. Het eenvoudige antwoord daarop is dat een grote genetische diversiteit onder alle organismen **dé basis** is waarop er door natuurlijke selectie nieuwe planten en dieren kunnen ontstaan, die aan veranderde omstandigheden in de omgeving aangepast kunnen worden. Dat is **dé voorwaarde** opdat het leven op aarde zou blijven bestaan. Evolutie door natuurlijke selectie is dus dé voorwaarde voor natuurbehoud.

Een van de eenvoudigste studies waarmee je het mechanisme van natuurlijke selectie en de werking van wetenschappelijk onderzoek kan uitleggen is de geniale proef van **Kettlewell**.

Er was eens een berkenbos in Engeland, rond 1848. In het bos fladderden nachtvlinders rond, berkspanners of *Biston betularia* genoemd, die er beige-gespikkeld uitzagen en die helemaal niet opvielen wanneer ze overdag tegen de stam van een berk rustten. De vleugels van deze mot hadden ongeveer dezelfde kleur als de boomstammen en van de lichenen die erop groeiden (de lucht in het bos was heel **zuiver**). Kenners, Victoriaanse naturalisten dus, wisten dat *Biston betularia* ook in een zwarte, melanistische vorm voorkwam, *carbonaria* genoemd, maar die was heel zeldzaam. Ze vingden heel wat van die vlinders en bewaarden ze in hun clubhuis.

Toen werd er, in het kader van de opkomst van de industriële revolutie, een fabriek gebouwd in de buurt van dat bos. Het SO₂ dat door de schoorstenen werd uitgestoten doodde de lichenen op de stammen van de berken en het roet kleurde de boomstammen langzaam zwart. Rond 1900 vonden de entomologie-experten in de buurt van industrie terreinen, alleen nog zwarte motten (**de carbonaria variant**), terwijl je in landbouwgebieden met schone lucht, nog steeds een meerderheid vond van de voornamelijk peper- en zout gekleurde versie.

Vogels jagen op zicht en de vlindervangers formuleerden voorzichtig een **hypothese** over hun **waarnemingen**: vogels, die zich met de motten voedden, kunnen de licht gekleurde motten goed zien op de donkere boomstammen en vangen dus vaker de beige-gespikkelden, die ze vervolgens opeten. De zwarte variëte *carbonaria*, was voor de vogels minder zichtbaar op die donker geworden boomstammen. Deze overleefden de preda-

tie door vogels en vermenigvuldigden zich, tot ze tenslotte de meerderheid vormden. De peper-en-zout variant bestond nog wel, maar was op zijn beurt zeldzaam geworden. De leden van de club hielden hun waarnemingen en conclusies bij.

Honderd jaar later, tussen 1952 en 1972 besloot Dr H. Kettlewell, een Brit, arts en geneticus van beroep, en entomoloog in zijn vrije tijd, de hypothese van zijn inmiddels overleden clubleden te **testen**.

Hij bracht verschillend gekleurde *Biston betularia* motten en vogels, die zich ermee voeden, samen in een volière met verschillend gekleurde boomstammen en planken op de muren. Hij stelde vast dat de vogels het inderdaad moeilijk vonden om de motten te zien tegen een achtergrond van dezelfde kleur. Daarna liet hij gelijke hoeveelheden van de 2 types motten, beige en zwarte, vrij in wel en niet verontreinigde bossen. De motten hadden kleine merktekens aan hun vleugels (aangebracht met nagellak). Wanneer hij ze terug ving, kreeg hij geen 50/50 verhouding. Zoals verwacht ving hij meer zwarte motten in industrie gebieden en meer lichte motten in bossen met goede lucht kwaliteit.

Is dit verhaal geen pareltje? Maakt dit niet heel duidelijk hoe natuurlijke selectie werkt?

De verwarring over evolutie ontstaat vooral wanneer mensen die erover spreken onjuiste redeneringen en vage taal gebruiken of teveel met godsdienst of met Darwin bezig zijn. Naar aanleiding van dit voorbeeld wordt er vaak gezegd: "Wat hebben die motten toch een knappe overlevingsstrategie". Of: "De motten hebben zich aangepast aan hun nieuwe omgeving". Omdat deze beweringen niet kloppen, ontstaat (terecht) ongeloof.

Wat **doen** de motten in dit verhaal? Ze eten, vliegen, paren en leggen eitjes. Hieruit ontstaan weer nieuwe motten die heel erg, maar niet helemaal, op hun ouders lijken. Dat is alles. En wat doen vogels? Ze zingen, vliegen, paren, leggen eieren, en voeden zich met insecten die ze goed kunnen zien, zoals witte motten tegen een zwarte ondergrond. Dat is ook ongeveer alles. Motten hebben onvoldoende hersenen en denkvermogen om een strategie uit te dokteren om zich tegen vogels te beschermen. Individuen kunnen ook de kleur van hun vleugels niet veranderen. Het feit dat dit hier ogenschijnlijk toch is gebeurd, is niet actief door hen uitgevoerd of gepland, maar komt omdat er een zekere genetische diversiteit is bij deze motten. In een populatie van hoofdzakelijk lichte exemplaren, waren er ook enkele zwarte, ontstaan door mutatie.

Hoe komen motten nu aan deze **mutaties**? Er zijn verschillende oorzaken en mechanismen die tot mutatie leiden, één ervan is het slecht kopiëren en repareren van DNA. Wanneer het DNA in de geslachtscellen van motten een kopie maakt van zichzelf voor ze aan het nageslacht doorgegeven worden, dan is deze kopie niet perfect. Er treden bij elke kopie fouten op. En het ene organisme bezit betere en meer reparatie-enzymen dan het andere. Daardoor ontstaat er **genetische variatie**.

De mottensoort **heeft** zich dus niet actief aangepast aan haar omgeving. Motten **zijn** of **worden** aangepast aan hun omgeving door de vogels, die dat ook niet met opzet deden. Die hadden gewoon honger en vingen het voedsel dat ze het beste konden zien. Je zou de vogels dus de (onbewuste) uitvoerders van de **natuurlijke selectie** kunnen noemen.

Het volgende probleem dat tot ongeloof leidt is, hoe er nieuwe soorten kunnen ontstaan. Wel, dat is ook heel moeilijk te vatten. Motten ondergaan de hele tijd natuurlijke selectie, en stapelen veranderingen op. De motten uit bovengenoemd bos, hebben nu misschien een iets beter zicht dan toen in 1848, omdat variaties met beter functionerende ogen net iets sneller konden ontsnappen aan de vogels die op hen afkwamen. Nieuwe generaties motten hebben misschien iets efficiëntere vleugels, omdat motten die iets sneller konden vliegen meer kans hadden om aan een vogel te ontsnappen, en dus konden overleven en zich voortplanten.

Op een gegeven ogenblik zullen er motten voorkomen in dat bos, die zoveel veranderingen opgestapeld hebben dat ze niet meer als seksuele partner worden herkend of geaccepteerd door motten die minder veranderd zijn, en zo krijg je misschien een nieuwe ondersoort, en wie weet, nog veel later, een nieuwe soort.

Indien twee verschillende organismen wel nog met elkaar kunnen paren, maar geen vruchtbare nakomelingen meer kunnen produceren, dan heb je twee soorten.

Wordt vervolgd.

Schoenen met naam **www.torfs.be**

Schoenen TORFS heeft 1 baanwinkel in onze afdeling te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr. 226). Als je de papieren draagtas aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dan stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds. Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke

korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarde is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

Vogelexcursie Linkeroever**4 november 2012****Gidsen: Luc van Schoor & Tuur Wuyts****Verslag: Joris Van Reusel (deel 1) en Gerda Leys (deel 2)**

Stipt om 8.30 uur verzamelden zo'n 19 enthousiaste vogelliefhebbers op de Bist te Wilrijk, om van daar meteen door te rijden naar het Oost-Vlaamse Kallo, en nadien nog verder tot een heel eind in Nederland, doorheen een redelijk nabijgelegen streek die het Waasland en ook nog Zeeuws Vlaanderen heet, maar die we in Antwerpen, onder ons, ook ietwat vanuit onze rechtse invalshoek gezien, voor de makkelijkheid ook wel gewoon 'de linkeroever' noemen. En ook al ligt Prosperdorp, het pittoreske dorpje met het gezellige jagerscafé waar we 's middags onze picknick mochten gebruiken, op exact dezelfde afstand van onze vertrekplaats als het Koninklijk Paleis 'in Brussel', toch voelt het aan alsof het weidse polderlandschap vol infrastructuur en wilde vogels maar net achter de Kennedytunnel ligt en zo een erg nabije bron vormt voor intens vogelplezier in de schaduw van de kathedraal. Nabijheid is dus relatief, net als het begrip 'vogelplezier'. Maar dat was toch zowat de verwachting bij de meeste deelnemers: samen plezierig vogelen op onze linkeroever. Een van de jongste deelnemers wachtte niet tot aan de overkant om vogels te spotten. Onderweg wist hij een Slechtvalk te zien op de toren van de Christus Koningkerk op het Kiel en enkele buizerds in de bermen van de snelweg.

In tegenstelling tot vele andere gidsen begon Luc Van Schoor de dag met de

aankondiging van de vogels die we die dag zeker niet zouden zien. De Cetti's zanger en het baardmannetje, allebei aanwezig in het Groot Rietveld van Kallo, zouden we wegens tijdsgebrek niet opzoeken. De verwachting op heel wat vogelplezier kreeg bij de deelnemers door deze recht voor de raapse mededeling dus meteen een deuk, maar ze bleef gelukkig overeind daar het vooral een kwestie was om alleszins geen valse verwachtingen op te houden. Maar na dit eerder treurige bericht volgde beter nieuws, wat meteen de inleiding vormde tot een spetterende, verrassende en werkelijk zéér plezierige excursie vol vogels die we wél te zien kregen.

Bij onze eerste halte konden we meteen kennismaken met één van de zogenaamde 'natuurcompensatiegebieden' in deze streek, de Rietmoerassen van Kallo. Dit gebied, nog echt spiksplinternieuw, aangelegd met grote ondiepe waterplassen, rietkragen, dijken, vlonderpaden en kijkwanden, op wandelafstand van het dorpscentrum van Kallo, vormt dus één van de 'vergoedingen, vereffeningen, of schadeloosstellingen' voor de schade die de natuur is aangedaan door de ontwikkeling van de haven van Antwerpen. Het is een prachtig gebied, met het potentieel om tot een nationale bekendheid uit te groeien. Bij het zien van al dit moois komt de gedachte haast vanzelf op: krijgen we hier niet meer terug dan wat er is verloren gegaan? Ikzelf kan me niet herinneren dat we, nog jong en dapper tegen de wind in fietsend over eindeloze zandvlaktes, dertig jaar geleden in het havengebied aan deze zijde van de Schelde zo'n boeiend landschap hadden. Misschien was ik toen wel te veel geïnteresseerd in het vogelplezier en iets

te weinig in het natuurlijk landschap, maar Linkeroever was toen toch gewoon zand, dokken, asfaltwegen, de plas van Henkel en eindeloos lange Heras-hekwerkkken ('spuitvelden', vanaf 1977; gedeeltelijk verhoogde polders, tot 7 m boven het natuurlijk peil, in afwachting van industriële activiteit). Bon, dit om maar te zeggen dat de natuurcompensatoren, zo noem ik maar de bende biologen, ingenieurs en aannemers, hier prima werk lijken te hebben geleverd. Als er ook zoiets als wooncompensatie zou bestaan, ik zou stantepede investeren in een huisje in Doel en afwachten welk schoon optrekkje ik na de teloorgang van dat laatste polderdorp zou verkrijgen. Het was maar een gedachte, en niet meer dan dat. Mijn bewondering voor zoveel natuurschoon was immers al gekraakt door de koele verwijzing van de gids naar de wetenschappelijke studie van de Borgerhoutse ornitholoog Jacques Van Impe over de toestand van de weidevogels in de streek. 'Vergis je niet, zo was de boodschap, ondanks de vele nieuwe natuurgebieden, zo'n 600 ha samen en vaak speciaal bedoeld voor de bescherming van de weidevogels als Grutto, Tureluur, Scholekster en Kievit gaat het slecht met de populaties daarvan in Antwerpen-Linkeroever.' Dankbaar voor deze verwijzing zocht ik later thuis de studie van Van Impe op. Minutieus verslag van nauwkeurig onderzoek naar de weidevogels in deze nieuwe reservaten, die echter overal in Europa in de verdrukking zijn. Blijkt dat er te weinig jongen opgroeien, o.a. ten gevolge van predatie door vossen. Die doen het sinds een tiental jaar wel weer goed, maar dus te goed. Daar moeten dan ook weer maatregelen rond genomen worden, opnieuw een serieuze uitdaging voor de natuurcompensatoren (hoe maak je een wei wel broedvriendelijk voor de grutto maar ontoegankelijk voor de vos?). Er blijkt ook te weinig instroom vanuit andere 'bronpopulaties' te zijn, waardoor het verlies van jonge vogels niet gecompenseerd wordt. (Iets wat de natuurcompensatoren nog niet kunnen, daarvoor moeten de vogels nog wel even zelf zorgen, al moeten ze momenteel al uit noordelijk West-Vlaanderen komen. Of hopelijk, binnenkort, uit de Hedwigepolder?)

Geen Baardmannetjes en slecht nieuws over de weidevogels. Het had vrolijker kunnen starten, deze vogelplezierdag! Er was dus wel echt iets straf nodig om de vogelsfeer wat op te krikken. En dat gebeurde ook. De zon begon te schijnen, de

lucht klaarde op, we zetten onze telescopen voor de eerste keer op en hopla!, uit het noorden kwam een prachtige Rode wouw aangevlogen, minutenlang te volgen over het landschap van moerassen en dijken, trekkend naar het zuiden.

Een schitterende waarneming, die het begin van een indrukwekkende vogellijst inluidde. Een groep Kramsvogels vloog laag over en uit het riet wipten Rietgorzen op. Een koppel Groene spechten landde wat verder in de berm. Blauwe reigers en Aalscholvers zaten samen te drogen op de eerste verdieping van de electriciteitspilonen aan de rand van de waterplassen. Grote groepen Pijlstaarten en Smienten, Krakeenden, Tafel- en Kuifeenden, Slobeenden pleisterden op het water en langs de biezen. Een Kleine én een Grote zilverreiger liepen te vissen aan de oever. Een klein groepje Grauwe ganzen, waarvan één met de kenmerkende groen-witte halsring van het Nederlandse ringonderzoek verdween haast in het niet tussen de grote groepen Canadese ganzen, die al bij al toch redelijk dominant aanwezig zijn tegenwoordig. Toch nog wat diversiteit op dit vlak: een groepje Kolganzen vloog over, Brandganzen hielden zich schuil aan de verre overzijde van het moeras, en hier en daar wat Knobbelzwanen met nog lichtbruine jongen. Voor vele aanwezigen zal dit bezoek aan de Rietmoerassen van Kallo zeker niet het laatste geweest zijn.

Op weg naar de volgende halte konden we vanuit de karavaan auto's een laag overvliegende Grote zilverreiger de rotonde van Verrebroek zien nemen. Even later, aangekomen bij het geweldige natuurgebied Drijdyck, werd de soep opgenomen, zoals dat heet tijdens winterse tochten van dit type. Tuurs voorbereiding had geleid naar een pittoresk poldercafé waar ofwel pompoen- ofwel tomatensoep-met-balletjes zou klaar staan. De tomatensoep was wel beperkt tot 9 porties, maar daar maakten we geen grote ruzie over. Jagerssoep stond niet op het lijstje, en we zouden later vernemen waarom.

Drijdyck is een, zoals ik al zei, geweldig nieuw natuurgebied, bestaande uit grote ondiepe plassen en plasdras-weiden, omgeven door (zo vermoed ik toch) drie dijken. Van op die dijken hebben vogelspotters schitterende zichten op grote groepen water- en weidevogels, en op roofvogels die hier natuurlijk ook op af komen. Het enige wat minder geweldig is aan dit gebied is de spelling van de naam, volledig onlogisch en verwarrend in de wijze waarop de ij- en de k-klanken worden geschreven. Dit moet een spellingswijze

zijn zo oud als de straat, of als de dijk, want Drijdyck is dan ook een historische dijk in een oud weidelandschap. De gids heeft alleszins de aandacht gevestigd op de juiste spellingswijze, maar de verslaggever zat nog bij de soepopname op dat moment en het na-onderzoek leverde verschillende, tegensprekende resultaten op. Wie dus naar de Drijdyck gaat, hij lette op met de GPS of landkaart!

Eens aangekomen loont een bezoek aan de Drijdyck steeds de moeite. In de luwte van de haven, want van hieruit zie je kranen, hangars, windmolens en scheepsschouwen nog wel maar met je voeten sta je toch meer in de polders van het Waasland, valt hier altijd wel wat bijzonders qua vogelsoorten te ontdekken. Zo viel een Australische zwarte zwaan, een exoot, al snel op en trok een groepje van zeven Kleine zwanen, waaronder nog één juveniel (te herkennen aan de eerder beige kleur) de aandacht. Gelukkig kreeg iedereen de kans hen goed te zien vooraleer ze opvlogen en doortrokken. Eén Kuifduiker, een groep Goudplevieren en een groep Watersnippen konden na wat zoekwerk ontwaard worden tussen grote aantallen Kieviten (misschien wel duizend), Smienten, Wintertalingen en de gebruikelijke eenden (Wilde, Krak-, Berg-e.d.). Circa 60 Wulpen, 3 Buizerds, enkele Dodaarzen en Futen waren ook te zien.

De aankondiging van een bijzondere verrassing in de namiddag, het vooruitzicht naar de soep en de dreigende regenwolken maakten dat de gids kordaat aanporde om voort te maken en nog één natuurcompensatiegebied te bezoeken voor de middag. Dat bleek het Kieldrechtse 'Putten West' te zijn, een cluster van kreken en plassen met weilanden en rietzomen aan weerszijden van de baan 'Oud Arenberg'. Een korte wandeling op een veldweg

langsheen een perenboomgaard leverde, naast de door enkele fruitliefhebbers opgeraapte verse peren, ook een mooie vogelooft op: een overtrekkende groep van wel 200 Veldleeuweriken, een mooi op een rijtje zittende groep Smienten, een grote groep Brandganzen, een Grote zilverreiger én een Fuut met een jong dat visjes gevoed kreeg. Ook aan de overzijde van de baan werd wat gezien: Futen, Dodaarzen en Grauwe ganzen, alweer een Grote zilverreiger en tenslotte een juveniele Ruigpootbuiszard. Deze vogel, die erg ver aan de rand van een weide in een laag bosje zittend werd opgemerkt door een deelneemster, die vervolgens Tuur om hulp bij de determinatie vroeg, die vervolgens Luc om advies vroeg, die vervolgens de houding, de struisheid en het bruine borstschild van de vogel monsterte en de ontdekkers feliciteerde met hun opmerkingsvermogen: het was een Ruigpootbuiszard! Toen de vogel even opvloog, in de wei ging zitten en terug naar het lage bosje vloog, waren ook de andere kenmerken (polsvlekken, witte stuit, zwarte eindband op de staart) zichtbaar. Deze mooie waarneming maakte dat we de eerste regendruppels amper voelden en het gezelschap te midden van de baan een collectief vreugdedansje maakte. Vogelplezier! Het was dan ook niet verwonderlijk dat op dat moment een voorbijrijdende terreinwagen stopte en de jachtige chauffeur vroeg of er iets bijzonders te zien was? 'Nee hoor, helemaal niks bijzonders!', antwoordde Luc, zoals steeds op zijn hoede voor mogelijk misbruik van informatie. De jager reed door, allicht naar zijn zondagmiddags stamcafé.

Perfect op schema, zowel qua afspraken met de plaatselijke horeca als met de weergoden, arriveerden we onder een

aanzwengelende regenbui om 13 uur bij het Prosperpolderse café Den Angelus. Gezien de leegloop in de omliggende dorpen een dappere onderneming om hier een nieuw leven te geven aan een oud dorpscafé, maar des te meer een oase van gezelligheid en een welgekomen hartelijke, menselijke plek te midden van het door grootschalige planning, infrastructuur, industrie en landbouw gedomineerde verlaten landschap. Dat zo'n café niet kan draaien op de 200 inwoners van het dorpje Prosper is evident, en het stelt zich dus zeer open op naar alle recreanten, natuurliefhebbers en blijkbaar ook jagers die in deze uithoek op bezoek komen. Dus deelden wij het café met een groep jagers, die op hun beurt betekenis gaven aan het begrip 'vogelplezier': Fazanten en Patrijzen kunnen immers tot veel genot leiden. En per slot van rekening zijn wij, toch op dagen als deze, ook een beetje jagers.

Aan tafel werd de soep gelukkig heter opgediend dan gedronken, er werd niemand gewond en van vijandigheid was geen sprake. Ik zag zelfs geïnteresseerde blikken bij de jagersvrouwen toen onze gids, centraal opgesteld in het café, de namiddagactiviteit inleidde. Als verrassing voor de groep had hij een exclusief bezoek kunnen regelen aan de informatieveldpost van de natuurcompensatoren die binnenkort ook aan de Hedwige-ontpoldering mogen beginnen. Slimme zet, gezien het buiten alsmaar harder begon te regenen! De namiddag kondigde zich alvast veelbelovend aan.

Bronnen:

Van Impe, J., Weidevogels te Antwerpen-Linkeroever 1977-2010, Trends van broedvogelaantallen en evaluatie van nestsucces en voortplantingssucces 'op afstand', Rapport in eigen beheer, Borgerhout 2011

Na een lunchpauze met (verbroedering) tussen ons en de jagers in cafe Angelus en een lekker soepje in Prosperdorp-polder trekken we richting de keet, de infokeet, en tijdens de uiteenzetting zie ik regelmatig de zon komen loeren!!

De infokeet is een tijdelijke keet met informatie rond de plannen van de Hedwige- en Prosperpolder en wat er gaande is en hoe het verloopt.

We kregen een deftige en duidelijke presentatie van iemand van waterwegen en zeekanal. Er was ook een mooie tentoonstelling waarop een bijzondere vogel te zien was, de Gehelmde fluiter, ik had hem zelf nog nooit gezien. Bij de voorstelling was het de kleintjes van voor!! De plannen van de Hedwige- en

Prosperpolder worden groot deels gevormd door het Sigmaplan en is nog opgestart door Koning Boudewijn.

Sigmaplan =

- Veiligheid
- Natuur
- Economie
- Recreatie

Het Hedwigeproject is een dijkverlegging en is het landinwaarts leggen van Scheldedijk als ik het goed begrepen heb. Er zou dan een 4,7 km ringdijk komen rond de gebieden (schorren en slikken).

Er is 170 ha in Vlaanderen (prosper) en 465ha in Nederland (Hedwige).

We kregen in ieder geval een hele goede uiteenzetting, het verduidelijkte heel veel, dus wie kan moet dit zeker eens gaan bekijken.

We vervolgen onze tocht, het is intussen gestopt met regenen en we krijgen warempel zonneschijn, dat doet deugd.

We rijden ietsje verder naar enkele plassen in het al reeds gevormde natuurgebied in de Prosper- en Doelpolder. Daarna doen we de gasdam aan waar het flink waait en koud is en daarna rijden we naar het haventje van Paal waar we een wandeling doen tot aan het gemaal en mooie beelden krijgen van honderden vogels met prachtige belichting. Hier een opsomming van het geziene.

Gasdam: we zien Brandganzen, Bergeend, Kleine en Grote zilverreiger, een Kraai die een Buizerd aanvalt, Wilde eend, Wulp, Tureluur, voor de tweede maal vandaag een Ruigpootbuizerd maar nu een volwassen exemplaar, Kievit, Lepelaar, Graspieper, Blauwe en Bruine kiekendief.

Paal + gemaal:

Bonte strandloper, Goudplevier, Kluut, Aalscholver, Pijlstaarten, Smienten, Scholekster, Oeverpieper, Bruine kiekendief, wijffe Blauwe kiekendief, juv. Slechtvalk, Vink en Gors, Boerenwaluw!!, Zwarte ruiter, Smelleken, Knobbelswaan en de kerk van Waarde aan de overkant zo helder was het.

Het was een mooie dag en we hebben mooie dingen gezien. Wat me bijbleef is natuurlijk de Rode wouw en de Ruigpootbuizerden en de prachtige belichting in Paal met de honderden vogels die op en aan vlogen. Een waar schouwspel om van te smullen. Hartelijke dank aan Tuur en Luc en Sonja die het toch maar weer deden voor ons!!

Vogelexcursie naar Zuid-Beveland en Veerse meer

zo. 02/12/2012 - 12 dlnm

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: Rudy Van Cleuvenbergen

Verslaggever: Marnix Lefranc

Twaalf trouwe natuurliefhebbers waren zondagmorgen op post om de tocht aan te vatten. Mogelijk was het minder goede weer een verklaring voor de eerder lage opkomst. Nochtans werd er voorspeld dat het weer beter zou worden in de loop van de dag. Mooi verdeeld over drie auto's vertrokken we vanop de Bist in Wilrijk naar Nederland.

De eerste stopplaats was Yerseke Moer. Dit is de eerste polder ooit aangelegd in Zuid-Beveland. In de Middeleeuwen was dit nog een immens slikken- en schorregebied. Restanten van het vroegere schorrenlandschap en de inpoldering zijn nog zichtbaar onder de vorm van ondiepe geulen en kreekruggen. We waren nog maar net uitgestapt of we zagen al een Dodaars wegduiken in het water. Al vlug kregen we enkele roofvogels in het vizier: Bruine kiekendief, Buizerd en Slechtvalk. De Slechtvalk zorgde voor het nodige spektakel. Hij of (meer waarschijnlijk) zij achtervolgde een Kolgans die nog net kon ontsnappen. Naast Kolganzen zagen we ook Grauwe ganzen, Brandganzen, Rotganzen, Indische gans, Kleine canadese gans en Nijlgans. Dit is trouwens het beste ganzengebied van Zuid-Beveland. Verder zagen we ook nog Goudplevieren, Kieviten, Smienten, Knobbelswaan, Slobeend, Kuifeend, Watersnip, één Lepelaar, Leeuweriken, Ook Hazen waren hier talrijk aanwezig. Dat was al een mooi begin voor onze uitstap.

Vervolgens reden we door naar de Breedsendijk, eveneens in Yerseke. Vanop de dijk speurden we naar Brilduikers, Scholeksters, Aalscholvers, Middelste zaagbekken, Steenlopers, Bontbekplevieren en Geoorde fuut. De volgende stopplaats was de plas gelegen aan de Hilweg en de Breedsendijk, vlakbij het kanaal van Wemmeldinge. Ook hier weer een reeks mooie waarnemingen. Op het kanaal zagen we drie Middelste zaagbekken en een Fuut. Op de plas zelf o.a. Wintertaling, Watersnip, Slobeend, Kluten, Brandganzen, Zwarte ruiter en Smienten.

Aan de Muidenweg stelden we ons op om naar de vogels te speuren op de Middelpalen. Dit gebied wordt beheerd door Natuurmonumenten en bestaat uit een reeks eilanden midden in het Veerse meer. De graslanden op deze voormalige zandpalen zijn geschikte rust- en foerageerplaatsen voor tal van vogels. Hafinger paarden zorgen er met hun gepraas voor dat het gebied open blijft. Hier zien we o.a. Goudplevieren, Rotganzen, Pijlstaarten, Zilverplevier, Bonte strandlopers,

Kanoetstrandlopers, Bergeenden, Rosse grutto's, Knobbelzwanen, Smienten, Grote mantelmeeuw, Nijlganzen, Brilduiker en Kleine zilverreiger.

Ondertussen was het tijd geworden om de innerlijke mens te versterken. Dit deden we door onze picknick te verorberen bij een kom erwtensoep in café «De goede verwachting» in Lewedorp. In de loop van de voormiddag hadden we van Luc een briefje ontvangen met de vraag: «Wat is de naam van het café in Lewedorp waar we zullen picknicken?». Het was een meerkeuzevraag. Alleen Leen had het goede antwoord en kreeg van Luc een gratis drankje aangeboden.

Met gevulde magen werd onze tocht verder gezet. De autorit langs de Oude Veerse weg (ten westen van het kanaal van Walcheren, vanaf Middelburg richting Veere) levert ook een lijstje op met leuke waarnemingen: een tiental Kleine rietganzen, Brandganzen, Grauwe ganzen, Kuifeend, Tureluur, Stormmeeuw, één juveniele Wilde zwaan, Torenvalk en Buizerd.

Vervolgens trokken we naar de Veerse dam. We maakten een wandeling langs het strand en keerden terug langs het Veerse meer. Hier hadden we Geoorde fuut, Kuifduiker, Middelste zaagbek, Drieteenstrandloper, Steenloper, Drieteenmeeuw, Krakeend, Scholekster en Brilduiker.

Tot slot maakten we nog een stop aan de Goudplaat. Een mooie wandeling bij valavond met als waarnemingen: Kleine zilverreiger, Koperwiek, Blauwe reiger, Vink, Nijlgans, Brilduiker, Kuifduiker, Fuut, Geoorde fuut, Canadese gans, een vlucht van 250 Wulpen, 120 Middelste zaagbekken, een slaapplek van Aalscholver, twee keer Slechtvalk in de vlucht, een Ree en 28 Damherten!

Zo keerden we met zijn allen moe maar tevreden huiswaarts. Het klinkt cliché maar de afwezigen hadden nog maar eens ongelijk! Met dank aan Sonja, Luc en Rudy voor deze goed georganiseerde uitstap.

Verslag Jenevertocht

zo. 06/01/2013 - 20 dlnm

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: Rudy Van Cleuvenbergen

Verslag: Wim Roelant

Foto's: Jeanine De Greef

We zijn weeral een jaartje verder. Tweeduizend dertien staat nu op de teller en dat betekent – naar stilaan getrouwe traditie – Jenevertocht naar Tholen. Een twintigtal deelnemers verzamelde zich als het ware als een samenscholing van

drie koningen (en koninginnen) op de Wilrijkse Bist. Na een enthousiaste uitleg van gids Luc, vertrokken we richting Tholen. De eerste stop werd de Hoogerwaardpolder, waar het meeste gevederte helaas het luchtruim koos toen we uit onze rijtuigen kropen. Toch konden we nog verschillende e e n d a c h t i g e n waaronder Nonnetjes ontwaren. Bovendien

telden we drie Grote en één Kleine zilverreiger alsook twee Lepelaars. De volgende halte was een plekje waar we niet al te vaak komen, de Rattenkaai. Wilde de gids ons op deze manier misschien overhalen supporter te worden voor een welbepaalde voetbalploeg? Er was echter weinig paars te zien, dus ik neem aan dat het een gelukkig toeval was dat we hier verzeild geraakten. We zagen wel heel wat andere kleuren, want dit schorrengebied zat boordevol eenden: Pijlstaarten, Bergeenden, Slobeenden,... Ook de eerste Rotganzen van de dag werden er gespot. Tijdens het getuur in de verte hoorden we ook verschillende piepers over onze hoofden. Water- of Oeverpieper? Altijd moeilijk te zeggen, wanneer je enkel een dartelend stipje in de lucht kunt ontwaren. Ze riepen in elk geval wel: “Piep!” (ongeveer toch), dus van pieper waren we tenminste toch zeker... De tocht ging verder over de Oesterdam waar we in tegenstelling tot andere jaren, vanaf het begin op de dam zelf reden. Helaas geen Strandleeuwvinken, Sneeuwgorzen of Fraters te zien. Waarschijnlijk omdat de vegetatie nog niet terug was sinds de uitgevoerde herstellingswerken aan de dam. Wel zagen we op de Oosterschelde enkele Geoorde futen en aan de andere kant van de dam de enige Kleine zwanen van de dag. Aan het einde van de dam lag de Schakerloopolder waar we op ieders gezondheid de glaasjes deden klinken en door de cateringploeg, die overigens uitstekend werk leverde, biscuitjes aangereikt kregen. Na dit feestelijke intermezzo, kwamen we terug ter zake en scanden we de polder op zoek naar Brandganzen, Smienten, Wulpen en ander moois. Sommigen werden misschien wel wat afgeleid door de vele gestrande Borsthaar- en Witbastduikers, die het pad onveilig maakten. Na een kort tochtje

door de Tholense polders belandden we in een gezellig pannenkoekenetablisement, waarvan de naam me nu even niet meer te binnen schiet. Hoewel enkelen inderdaad van de gelegenheid gebruik maakten om een heerlijke pannenkoek te verorberen, lieten de meesten zich de uitstekende erwtensoep gewillig smaken. Een aanrader dus deze keet. Eerste stop van het namiddagprogramma werd de Scherpenissepolder waar naast de massa snateraars na enig speurwerk ook een Slechtvalk ten tonele verscheen. Ook zagen we hier nog een Nonnetje op de inlaag. De Van Haaftenpolder leverde nog meer waarnemingen van zowat dezelfde soorten op. Het nabijgelegen Stinkgat konden we vandaag geruime tijd observeren op een wandeling langsheen de dijk. We zagen er de enige Blauwe kiekendief van de tocht. Het was laag water dus de slikken lagen “droog”. Talloze steltlopers lieten zich tijdens het foerageren bewonderen. Zilverplevieren, Bonte strandlopers, Tureluurs, Steenlopers en Wulpen zagen we alle op het slib. Een Buizerd met wat ruigere allures bezorgde ons een interessante determinatieoefening, maar het verdict was toch dat de gekende variabiliteit van zijn soort ons weer in de luren had gelegd. Het Rammegors was de laatste stop van de dag. Ditmaal betraden we het gebied langs de noordelijke zijde. In het stilaan schemerdonker konden we toch nog verschillende Grote zilverreigers alsook menige Ree ontdekken. De zwanen waren helaas allemaal Knobbels maar we vonden toch ook nog enkele Brilduikers tussen de massa zwemvogels op de plas. Intussen was het vrijwel helemaal donker. Tijd om naar huis te gaan. Op weg naar de auto's merkten sommigen nog een Ransuil die uilsgewijs geruisloos over onze hoofden scheerde. Een mooie afsluiter van een zeer geslaagde tocht. Hartelijk dank aan de gids en de leiding!

Winterwandeling in de Bospolder en de Ekerse Putten

zo. 13 januari 2013 - 20 dlnm

Leiding & gids: Tuur Wuyts

Verslag: Karin Wouters

Met een twintigtal moedigen trotseerden we de kou om te genieten van deze prachtige gebieden. Luc Van Schoor sprak in zijn inleiding vol overgave over de geschiedenis van en zijn herinneringen aan deze bijzondere plaats. Zijn uitleg werd mooi geïllustreerd met foto's uit de oude doos.

Vroeger was de Bospolder, zoals het omringende landschap, poldergebied. Bij de havenuitbreiding zo'n dertig jaar geleden werd het gebied opgespoten. Daarna veroverde de natuur langzaam opnieuw het vernielde gebied. Graslanden, ruigten, bos en moeras wisselen hier af met ondiepe plassen. In 2002 werd hier het allereerste Vlaamse natuurinrichtingsproject afgewerkt.

Door moeras te herstellen en "wielen" of plassen ontstaan door dijkdoorbraken te ruimen, werd het gebied terug natter en waardevoller. Langs grachten en open water ontwikkelde zich hier rietland, waar Kleine karekiet, Rietgors en tal van eenden zich thuis voelen. Vooral voor vogels bekleden de Bospolder en het Ekers Moeras een belangrijke positie in een snoer van internationaal interessante gebieden.

We waren hier in eerste instantie voor het spotten van allerlei watervogels e.a. Een zwerm van 30 à 40 Sijzen beten de spits af, maar op weg naar de eerste kijkhut kruisten ook nog volgende gevleugelden ons pad: Pimpelmees, Staartmees. Onze vangst aldaar: Canadaganzen en een Meerkoet.

Onderweg werden we ook regelmatig

geconfronteerd met de toch wel kunstzinnige uitwerpselen van de Galloway-runderen. Een beetje verderop stond de kudde rustig te grazen in de 'vlinderwei'. Zij zorgen mee voor het creëren van een afwisselend landschap van grasland, ruigten, struwelen en bossen. Zo vinden meer dieren en planten een geschikt plekje.

We passeerden een waterput waar in het voorjaar vele salamanders en libellen hun thuis vinden. Marijke, een echte Ekerse, wist ons te vertellen dat er af en toe ook gassen (methaan) uit de grond omhoog rijzen.

Op de bovenleiding van de treinen rustte een Holenduif uit. De katjes aan de Hazelaar stonden al paraat voor de nieuwe cyclus.

We hielden even halt aan de tweede kijkhut en spotten volgende, voornamelijk, watervogels: Kuifeend, Meerkoet, Grauwe ganzen, Stormmeeuw, Tafeleend, Canadagans, Wintertalingen en de *Pica pica*, aka Ekster.

Weer op weg vloog een zwerm Spreeuwen over onze hoofden voorbij. Er waren verschillende nestjes zichtbaar. Volgens Luc duidelijk van de Zwartkop. Een Grote bonte specht viel ons direct op door zijn golvende vlucht.

Onderweg merkten we tot onze spijt veel zwerfvuil op. We hoorden ook een Koolmees met dezelfde zang als in de lente. Het aangename zonnetje had hem blijkbaar wat van de wijs gebracht. Over heel de dijk werden notenbomen aangeplant en deze wisselen af met 'wilde' Hazelaars.

We posteerden ons aan de eerste vijver en merkten volgende waterbewoners: Blauwe reiger, vrouwtje Grote zaagbek, Aalscholver met broedvlekken, Smient, Krakeend en Tafeleend. Tenslotte kregen we aan de tweede vijver ook nog volgend pluimage in het vizier: Tafeleend, mannetje Krooneend, Dodaars, Kuifeend en 8 Kolganzen in de vlucht.

Net voor we weer aan het beginpunt kwamen, zagen we nog een paar witte Knobbelswanen.

Het was een fijne ochtend in zeer aangenaam gezelschap.

Wandeling op Fort 4 te Mortsel

zo. 3 februari 2013 - 29 dlns.

Gids: Karen Uitdenhouwen

Leiding: Lucy de Nave

Verslag: Tuur Wuyts

We bezoeken zo dikwijls Fort 7, daarom is het een goed idee om eens een ander Brialmontfort te verkennen. Omdat het zonnig was, was een frisse winterwandeling welkom. Fort 4 is ingericht als park en evenementenfort en ook joggers lopen er rondjes rond het vestingwater, wat we gans de voormiddag konden ondervinden. De historische gebouwen zijn ook gerenoveerd!

Op het water pleisteren Wilde eenden, Kuif-, Tafel- en Krakeenden evenals talloze Kokmeeuwen. Maar ook de Canadese- en Nijlganzen verblijven hier. Jaloers zijn we op de Fuut in winterkleed want die komt maar sporadisch voor op Fort 7. Enkele prille plantjes verraden de komende lente zoals de Paarse dovenetel en de ontlukende bladknoppen van de Vlier.

Tussendoor wist Karen met interactieve opdrachten de natuurproblemen aan te kaarten zoals een web over het biotoop en het voedsel van de vleermuis met de onderlinge verbanden en de gevolgen als er één schakel tussenuit valt. Op het einde werden we nog getrakteerd op een glaasje bessensap!

Het was een aangename wandeling die Karen op een pittige manier gidste. Ook Lucy is bedankt voor het leggen van de contacten en de leiding.

Verslag vogeltocht naar Zeeland

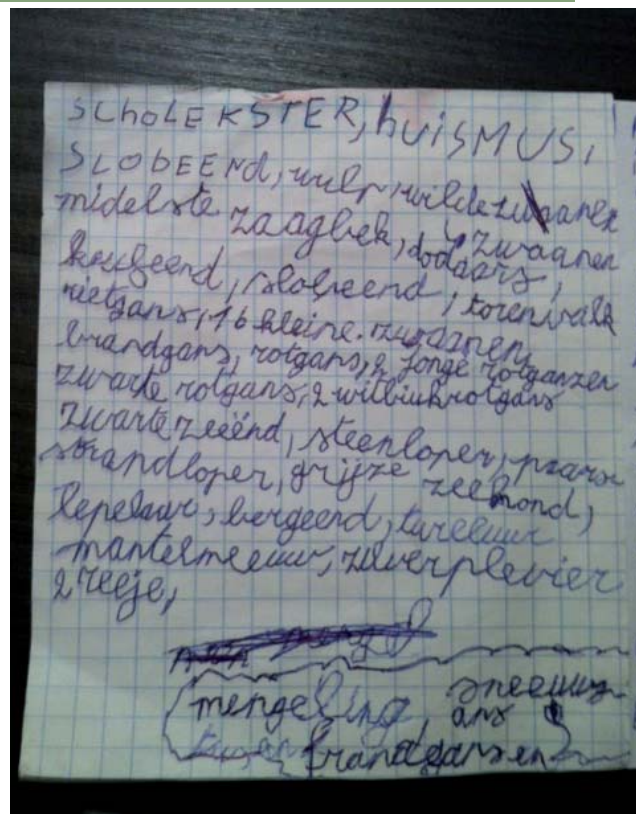
zo. 17 februari 2013

Tekst: Hannes Giglot (7 jaar)

Tekening en aantekeningen: Thomas Vansevenant (7 jaar)

Het eerste dat we gedaan hebben is de Wilde zwanen gaan bekijken. Ik heb er een paar foto's van getrokken. Het waren er zestien dacht ik. De Kleine zwanen waren er ook en ze waren heel mooi. De Rotganzen gaan kijken was ook heel erg leuk vind ik. Er waren ook twee Witbuikrotganzen bij en jonge Rotganzen. Dat was heel leuk. Het allerfijnste was natuurlijk de mengeling van de Brandgans en de Sneeuwganzen. Het was wel moeilijk om er een foto van te trekken omdat die super ver zat.

Ik vond het ook wel tof om de Brandganzen te bekijken omdat het mooie vogels zijn die met veel in een groep zitten. We hebben ook een Parelduiker gezien denk ik. De IJsduiker was er dan weer niet, want we dachten dat we hem zagen, maar het was

een Aalscholver.

Aan het strand van het Grevelingenmeer zagen we Middelste zaagbekken. Aan de Plompe Toren zat een Slechtvalk en een Buizerd. Thomas had als eerste twee reeën gezien.

Aan Brouwersdam zaten veel Paarse strandlopers dicht bij elkaar en dat was wel speciaal vind ik. Daar waren wel drie Grijze zeehonden naast elkaar in het water. Daar zaten ook een paar zwarte zee-eenden, maar niet zo dicht bij. De Zee-eegel die Thomas had gevonden was ook wel cool, maar het was een dode. Er waren ook ergens een paar Lepelaars die niet in Afrika zaten.

Sommige vogels zie je vaak, zoals de Kuifeend, de Wulp, de Huismus, de Pimpelmees en de Scholekster.

Ik vond het een heel leuke dag.

Volgende maal wil ik nog een vogelring vinden zoals deze keer.

Hannes

PS: Hoewel de mist in de voormiddag een lelijke spelbreker was, bracht de namiddag toch beterschap. We konden de dag zelfs afsluiten met een mooie wandeling aan de Flauwersinlagen, zowaar met een deugddoend avondzonnetje. Wij hebben van deze tocht even veel genoten als onze twee jonge verslaggevers, ook al hebben zij de gevraagde Roodhalsgans die dag niet gezien ...!

Moeke Vansevenant

Wandeling langs Geitenpad en Groen Neerland

Zondag 3 maart 2013 - 91 dlnm

Gids: Rudi Leemans

Verslag: Marja Derkinderen

Veel schoon volk op deze wandeling! Eerst wandelen we in domein Mariënborgh, overblijfsel van een oud bos, dat vroeger toebehoorde aan de Jezuiëten. Onze gids Rudi neemt positie in op de sokkel van een (verdwenen) standbeeld, om de geschiedenis van het gebied aan de 91 (jawel!) deelnemers uit te leggen. We wandelen in een lange colonne langs de Kleine Struisbeek. We komen voorbij beukenbomen en vooral veel rododendrons; het gebied wordt niet zo goed beheerd daar men voorrang geeft aan het recreatieve gedeelte, dat een groot gedeelte van het domein beslaat.

We stappen een stukje langs het Geitenpad, waar we tussen de bladval Gevlekte aronskelk zien; we klauteren over boomstammetjes, en dat zal niet de laatste keer zijn vandaag... Gelukkig is dit gebied geen park geworden, en is de natuur er nog gedeeltelijk wild. De gegraven vijvers aan het Geitenpad zijn een goede biotoop voor salamanders, waaronder de zeldzame Kamsalamander, en ander waterleven. Via de tuin en de garage van Rudi, kunnen we de Kleine Doornstraat oversteken, naar het nieuw aangelegde park dat nog geen vaste naam heeft (Neerlandpark? Hof van Eden?). De naam komen we misschien te weten op de officiële opening, die op 25

mei 2013 gepland is.

Vroeger was het hele gebied bestemd als woonuitbreidingsgebied, maar gelukkig heeft men het woongedeelte kunnen beperken; de nieuwe huizen en appartementen staan er nog niet. Er zijn verschillende avontuurlijke speelterreinen met veel natuurlijke elementen, en ook een (in de toekomst) afgesloten natuurgebied van 9 hectare, dat zal beheerd worden door Natuurpunt Zuidrand.

We wandelen eerst rond dit natuurgebied, met hier en daar een accent dat refereert naar de vroegere militaire aspecten van dit gebied, gelegen tussen Fort 6 en Fort 7. Er is zelfs een nieuw klein 'fort', (Fort zes-en-half?) dat een buffer vormt tussen het toekomstige woongedeelte en de natuur. Vanop dit 'fort' heb je een mooi uitzicht over heel het gebied. Een plattegrond helpt Rudi om het ook voor ons duidelijk te maken hoe alles hier gaat evolueren.

Het natuurgebied zelf, Groen Neerland, is een waterrijk gebied, en de nieuw uitgegraven vijvers kunnen bij zware regen het overtollig water stockeren, zodat de vroeger veel voorkomende overstromingen in de buurt vermeden worden. In de toekomst zullen paarden hier grazen om de begroeiing kort en gevarieerd te houden. We maken een slijkerige tocht langs de nieuw gegraven grachten. Nu is het hier nog kaal, maar binnen enkele maanden wordt dit gebied wellicht een pareltje! Afwachten maar; deze mooie wandeling kunnen ze ons al niet meer afpakken!

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen ontvangen we graag ten laatste op 15 mei.